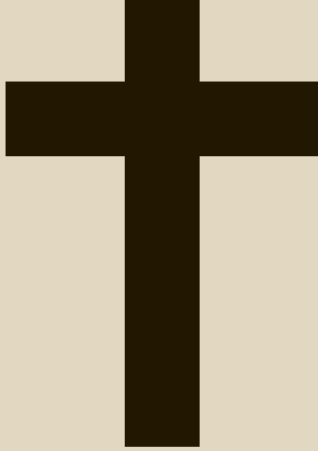

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur **Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of** **Azerbaijan**

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Matta	1
Luka	59
Yəhye	63
Cühüt'yaasıis	109
Yaaq'ub	110
Zabur	116

Mattee yuşan hav'unu yugna xabar

Gellesde insanaşe, in I'sa Masixhne hək'eedin kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'bı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabile ğayrı, I'sayne i'mrəne hək'ee, Cune telebabişe otk'unin xhebiile kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasilene hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrihım peyğambarna, Davud peyğambarna nasilena ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxı'na, g'attıvxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvanıy eyhe.

I'see nenıy uvhu, hıccovayıy uvhu, nen əlaamatbıyıy hagu Mattee mançine hək'eeıd geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahıyvaline hək'eeıd nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

¹ İbrihımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

² İbrihımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

³ Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresiker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

⁴ Ramiker Amminadav g'arayle.

Amminadavıker Naxşon g'arayle.

Naxşoniker Salmon g'arayle.

⁵ Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovediker Yessey g'arayle.

⁶ Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sıleyman g'arayle.

⁷ Sıleymanıke Rexavam g'arayle.

Rexavamıke Aviya g'arayle.

Aviyadiker Asaf g'arayle.

⁸ Asafiker Yehoşafat g'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.

Yehoramıker Uzziya g'arayle.

⁹ Uzziyeker Yotam g'arayle.

Yotamıker Axaz g'arayle.

Axaziker Xizqiya g'arayle.

¹⁰ Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.

* **1:1** 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdin ədat ıxha, kaahınaaşine, paçcahaaşineıy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunıyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Menaşşeyker Amos g'arayle.

Amosuker Yoşiya g'arayle.

¹¹ İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle.

¹² Baabileeñçe qabiyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.

¹³ Zorubbabiliker Avihud g'arayle.

Avihuduker Elyaqim g'arayle.

Elyaqimiker Azor g'arayle.

¹⁴ Azoruker Tsadok g'arayle.

Tsadokuker Axim g'arayle.

Aximiker Elihud g'arayle.

¹⁵ Elihuduker Eleazar g'arayle.

Eleazariker Mattan g'arayle.

Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.

¹⁶ Yaaq'ubuker Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.

Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa.

¹⁷ Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasılbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

¹⁸ I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyulyniy qey'i. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'i'n vuxhne yıxhay aq'valqa qıgeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. ¹⁹ Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hidee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.

²⁰ Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'i'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. ²¹ Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.

²² İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

²³ «*Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas,*

Doyud İmmanuel gıxhxhes»†.

(İmmanuel «*Allah şaka vornava*» eyhen vodun.)

²⁴ Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramike cus xhunaşşe hee'e. ²⁵ Mayramee Dix uxasnee, Yusuf məng'i'ka g'ilexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doyud, Yusufee I'sa giyxhe.

† **1:23** 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

2

Geed ats'alyndan insandar I'says k'yoozaras abayle

¹ I'sa Hirodee paçcahiyvalla haa'ane gahil, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerasalimqa geed ats'alyndan insandar abı, ² maane insanaaşike qiyghanan:

– Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paçcah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

³ Man g'ayxhımee, paçcah Hirodiy İyerasalimeedin millet nyaqame ixhesin axva. ⁴ Hirodee cusqa gırgın kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllimar* sav'u qiyghanan:

– Nyaane Masixh yedike ixhes?

⁵ Manbışe eyhen:

– Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

⁶ «Yahudeyayne cigabişeena Bet-Lexem,

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbişda nekke k'ınna deş vob.

Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban,

Xərna qiğeç'es»†.

⁷ Manke Hirodee geed ats'an insandar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qiğevç'una qopkuna gah qiviyghan.

⁸ Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

– Hap'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykımeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

⁹ Manbışe paçcahee uvhuynçil k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahil şargıle g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. ¹⁰ Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. ¹¹ Manbı xaaqa ik'eepç'l, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybişil gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətirbı hele. ¹² Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa siviyk'al.

Misirqa heebaxa

¹³ Geed ats'an insandar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaik adı eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodis Uşax t'abal h'ı gik'asid ikkan, mançil-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

¹⁴ Mane xəmdacar Yusuf Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an.

¹⁵ Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yizda Dix‡ Misirğançe qort'ul»§.

Hirodee uşaxar gyabat'a

* **2:4** 2:4 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **2:6** 2:6 İnexüd Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2). ‡ **2:15** 2:15 Dix: İnyaa Allahee İzrailyne milletk'le dixva eyhe. Man Allahıs ikkanan, g'əyxı'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ikkanan Allahee I'sa Masixhır g'əyxı'nava, Mana Allahıs inekke k'anena vorva. § **2:15** 2:15 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1).

¹⁶ Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hiqiy-allane cigabişeebin q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögiliycab vats'a vooxhe. ¹⁷ Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Raamee ses qadayle,
 Mana Raahileyına uşaxaaşıqa geeşena,
 Uts'urna ts'ir vooxhe.
 Manbı devxhal-alla,
 Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş»*.

Misirğançe siviyk'al

¹⁹ Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirıanğ'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaiik adı ²⁰ eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailıyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

²¹ Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailıyqa siyk'al. ²² Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhumee, mana qəyq'əonna maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. ²³ Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xıl ts'its'ee'eva eyhe

¹ Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. ² Mang'vee eyhe ıxha:

– İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paçcahiyvalla† k'ane quvxha!

³ İnva Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreənçe ses g'iyxhe:

*Rəbbis yəqbi he'eva,
 Mana ilğec'esın cigabi qotku qe'eval!»‡*

⁴ Yəhyee devayne xhayıken tanalinbı§ alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ıra iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ıxha. ⁵ Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə

* **2:18** 2:18 İnexüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbışda sa vuxha. Raahile İzrailıyne milletne yedyaaşına sa yixha. * **3:1**

3:1 Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ıxha. Xhineeqa k'yooq'uyle qiyğa, mebnı ts'ebna l'mı'r giviyğalva eyhen ıxha. † **3:2** 3:2 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** 3:3 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). § **3:4** 3:4 Xhayıken tanalinbı: Cune tanalinçika Yəhyee, İlyas peyğambarık akar ıxha.

vuxha. ⁶ Manbişe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

⁷ Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbişik'le eyhe ıxha:

– Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? ⁸ Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xil ts'its'av'uy hagve. ⁹ Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebışikeb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. ¹⁰ Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. ¹¹ Zı, şu bınahıke xil ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınanee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. ¹² Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xile vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığeç'uyın həpır-çüpırır k'idəbəqqəne ts'ayiqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecenva I'sa arayle. ¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

– Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Hasre həşdiys məxüd ixhecen. Şi Allahıs ıkkanan ha'as ıkkan.

Mançis Yəhyee «Ho'ova» eyhe. ¹⁶ I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qığeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'eece. ¹⁷ Sayid xəybışeençe ses qadayle:

– İna Zas geer ıkkanna Dix† vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4

İblisın I'sa siliys t'xiyxə

¹ Qiyğa I'sa iblisın siliys ı'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ıkekka. ² I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığnayıy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

³ Manke siliys ı'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lecen.

⁴ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çikana t'mı'r haa'ava»* otk'un.

⁵ Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cigeeqa giyxhxı, ⁶ eyhen:

* **3:7** 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbnə dınına grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbişik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **3:17** 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzraileyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masixuk'le eyhe ıxha. Məxüd Allahee I'sa hək'erar Masixh, Paççah vornava eyhe. * **4:4** 4:4 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3).

- Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahee «*Yiğnemee malaaiqaşılqa əmr haa'as,*

Ğu xilibişil qıkkecen,

Yiğın g'elybı g'ayebişile k'ena qimiyxarcenva»†.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- «*Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad»‡* otk'un vod.

⁸ Manke iblisin I'sa sa geed axtine suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paçcaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen:

⁹ - Ğu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

¹⁰ Manke I'see mang'uk'le eyhen:

- Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde:

«*Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us i'bəədat he'e»§.*

¹¹ Mançile qiyğa iblisin Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaakar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletılqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

¹² I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxımee, Mana Galileyeeqa siyk'al. ¹³ Mana Nazaretğançe qığec'u, Zevulunıy Naftaliyne nasılıbışe cigabışeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. ¹⁴ İnexüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁵ «*Zevulunneyiy Naftaliyne cigabışee,*

Deryahısqane yəqq'l, İordanne damayne şene aq'val,

Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee,

¹⁶ *Miç'axiyvalee eyxhene milletik'le,*

Xədn işiğ g'ece.

Hapt'asde əqi'n avquynbışılqa

Nur gyoğa».*

¹⁷ Mane gahule I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

- Bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqq'lıqa savk'le! Xəybışda Paçcahiyvalla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

¹⁸ Yiğbışde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhineeqa tor ayhe ıxha.

¹⁹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeeene Paçcahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as.

²⁰ Çocaaşe mankead tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

²¹ I'sa sık'ırıra ögiylqa ark'ınmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa

† **4:6** 4:6 İnexüd Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ **4:7** 4:7 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16). § **4:10** 4:10 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13).

* **4:16** 4:16 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (9:1). † **4:17** 4:17 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

goot'al. ²² Mang'vee qopt'uluykum, manbişe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insanar yug, sayıb xəp qaa'a

²³ I'sa Galileyavolle iykır maane, manbişde sinagogabişee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paçcahiyvalina yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırgıne ık'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha. ²⁴ Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. ²⁵ Galileyeençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöo ıxha.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılqəç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, ² Mana manbişis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybışda Paçcahiyvalla* manbişda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşənbı!

Allahee manbişis yik'ıbı helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolənbı!

Allahee manbişis cuvab huviyn ciga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyiy ulyodğuyle geəb vukkanənbı!

Allahee manbişis cos ikkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbişis rəhı'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' mətınbı!

Manbişik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbişik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı!

Xəybışda Paçcahiyvalla manbişda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaləeqa gyap'ıynbı, Zal-alla horbişika gardanaqa kar giyxhenbı. ¹² Şadəpxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peygəmbaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iyena q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'ızmallı avaak'an hav'eene, nişisse mançina q'ızmallı savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybişeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

‡ 4:23 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşe i'bəədat ha'an ciga. * 5:3 5:3 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cənetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. ¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtıne cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. ¹⁶ Hasre hıməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışık'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımaylece, Zı peyğambaraaşə uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkavna hagvas qarı. ¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'ıye hüğəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərəfıb, sa k'inin xat'ıd hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayıy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hıdyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'allımaaşine‡ qopkuvallile hexxaba devxheene şü Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşık'le şenkəcad uvhu «İnsan gimek'a»Ş, şavaayıy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zımee şok'le eyhen, şavaayıy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayıy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədı n məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas.

²³ Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'ımısra vor, ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'ıl yiğna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakımsqə hıxhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeeıyir zındaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdə qıdeqqı g'aykkas deş.

Zınayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zina huma'ava»* uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəıyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zına hı'macar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacə cehinyameeqə dağepçuyile yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacə cehinyameeqə atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuyiyne hək'ee

† 5:17 5:17 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat). ‡ 5:20 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'allımar: manbı dındarar vuxha. Manbışık'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. Ş 5:21 5:21 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13). * 5:27 5:27 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14).

³¹ «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxiyvunava xılyaaqa kağız heleva»† uvhu. ³² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe.

K'ınine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «*Hor-bışika k'in g'imıysar, nişinemeeyiy Rəbbilqa k'in g'assır, manid he'e*»‡. ³⁴ Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imıysar. Xəəlqan k'in g'imıysar, mana Allahna taxt vobna, ³⁵ ç'iyelqan k'in g'imıysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimılqanıd k'in g'imıysar mana xənnə Paççahna şahar vobna. ³⁶ Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imıysar, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. ³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'anıken vodun.

Duşmanar vukkiykne

³⁸ Şok'le «*Ulene cigee ul, silyne cigee sili qeqqeva*»§ uvhuyn g'ayxhiyn. ³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. ⁴⁰ Gu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil ooğançe ali'ıynıd hele. ⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. ⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a.

⁴³ Şok'le «*Vas k'anena ikkiykne*†, duşmanır g'imcece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. ⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ıynbışdemeeıyb düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verıg yugunbışılqab, pısınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'uyınbışılqab g'ahapk'ıynbışılqad akaradacad gyoğa. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbışed‡ ha'a dişde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayın karee? Nya'a, Allah qıvdyaat'sanbışe həməxüd ha'a dişee? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le haagvasva humaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene

† 5:31 5:31 İnexüd Misa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1). ‡ 5:33 5:33

İnexüd Misa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12). § 5:38 5:38 İnexüd Misa

peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzrailee şene

gahbışıl Roma İmperiyeyne eskeraaşisse cos ıkanan kar, cos ikkanne insanısqa haqq'a'as əxə

ıxha. † 5:43 5:43 İnexüd Misa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18). ‡ 5:46

5:46 Nalok'ı sa'an: Mane gahlıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane

gahlıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar

vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'ı sa'anbışqa

duşmanaaşıqa xhinneıy ilyaaka.

Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüdü aq'vasın ha'anbişe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbişeeiy* şahrabışe ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'uyn. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xılek'le sağıncın hucoome ha'acad mats'axxhecen. ⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbişe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışis sinagogbişee, şahrayne vutbişik insanaaşik'le g'ecene cigabişee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'uyn. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkis düə hee'e. Manke dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. ⁷ Düə haa'amee, menne dinne mılletbişe xhinne sa kar hakkee himeçqa. Manbışisqa həməxüdü qöo, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heçqassecad ats'a.

⁹ Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e:

«Xəybışeena Dek yişda!

Hasre gırgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

¹⁰ Havaasre Yiğna Paçcahiyvalla quvooracen,

Xəybışee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxı'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'inyınsın şas oxhanasın gıney hele.

¹² Şi qotkuda hidi'iyñçile, Ğu ilyheç'e,

Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a.

¹³ Həməxüdü he'e, şi bınahın hımoot'alcen,

Şeyt'anike şi g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. ¹⁵ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbişe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbişe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'uyn.

¹⁷ Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle.

¹⁸ İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axxhecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançıl-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sım'a'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. ²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkeç'ı qöqə deş. ²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes.

* 6:2 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an ciga.

22 Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. 23 Yiğne missine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

24 Şavusseceb q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəsdeş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'imece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkasdeş. Şosse sayangaba Allahısib var-devletısib g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyına hımaa'a

25 Mançıl-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucoonyıxan alya'asva mançına hımaa'a. Nya'a, ı'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalinçile gıranda dişde vod? 26 Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezaddeş, gyoxaddeş, anbarbışeeqa sa'addeş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı missıda g'alya'adeş. Nya'a şu şit'yaaşıle nimeexheyib ooqa dişde vob? 27 Vuşde şavussene nişinameceb haa'a, sa sə'ət ı'mrena hexxa'as vəəxə?

28 Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'adeş, uxarad ha'adeş. 29 Şenmeen karnane Sileymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'ideş. 30 İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peştəeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? 31 Mançıl-allad «Hucoonyıxan oxhanasva?», «Hucoonyıxan ulyoğasva?», «Hucoonyıxan alya'asva?» mançına hımaa'a. 32 Mane karbışde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. 33 Şumee ts'epe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesın. 34 Mançıl-allab g'iyqiyına hımaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

1 Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. 2 Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. 3 Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? 4 Yiğne ulee ç'ilyıngang'a, nəxüdne gu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» 5 Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığəehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

6 Muq'addasın xvaabışis himele,deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbışde ögiylqa k'ima'a,deşxhee mançin manbı k'öq'əsinbı.

Allahıke heqqe

7 Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveykesın, akka k'etvee – şos aaqasın. 8 Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

9 Vuşde yı'q'nəe məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? 10 Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? 11 Vuşun yik'bı nimee pisinbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaəşis yugun paybı

heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Girgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesınbı mane yəqqı'n avayk'an. ¹⁴ I'mrena yəqqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı ıveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. ¹⁹ Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. ²⁰ İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnav» eyhen girgınbı Xəybışeene Paççahivaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyaaamatne yigıl gellenbişe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yigne doyuka dişdiy peyğambarıyvala haa'a? Yigne doyuka dişdiy cınar qığa'a? Nya'a, Yigne doyuka dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?» ²³ Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eeyid man xav cigee ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane girgıncın xaakın ha'asın. Xavid qukkıyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyncıle matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee girgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see i'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

¹ I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle.
² Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha:

* 7:29 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbişe Q'aanunee otk'uniynbı insanaaşılqa hixhar ha'a ixha.

«Yızda Xərna, Vas zı mətı q'a'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. ³ I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:

– Ho'o, Zas ikkanan, mətı qıxhe!

Mana insan mankecar mətı qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınsqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

⁵ I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, mız k'yaa'a:

⁶ – Yızda Xərna, yızde nukarıs paralic ı'xı' xaa g'alırxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen:

– Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcd uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletık'le eyhen:

– Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədn inyam neng'uqacad g'acu deş. ¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybişəene Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbişınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranı savaales. ¹² Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

– Hooraa! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyoturıne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. ¹⁵ I'sa məng'i'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeesu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaş avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cınaarıd qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. ¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ik'arbi ts'its'i'l,

Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u»*.

I'sayna yəq avquynbı

* **8:17** 8:17 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4).

18 I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. 19 Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına† sa qıxha eyhen:

– Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

20 I'see mang'uk'le eyhen:

– Süvəbışıqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee‡ vuk'ul apçesınıd ciga deşin.

21 I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

– Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'in dek k'eyxhas.

22 I'see mang'uk'le eyhen:

– Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

23 I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle.

24 Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mırtbışin lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. 25 Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

– Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e!

26 I'see manbışik'le eyhen:

– İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanı k'leyiy mırtbışik'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı. 27 Mançile telebabı mattepaxha eyhen:

– Mana nəxrına İnsanne? T'ufanıdı, mırtbışınıd Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

28 I'sa golyune şene aq'valqa ilğeeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane mağarabışee ne nyaq'vbışee ne, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəp q'ı'niyvalin mane yəqqı'le i'lğəə vuxha deş.

29 Manbışe ts'ir üvxü eyhen:

– Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkan? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxırcar qarı?

30 Manbışike sık'ılda şaqana vokbışin turuğ uxhiyxhan eyxhe.

31 Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

– Ğu şı qığ'a'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eeç'e.

32 I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übbə aaxva deş. 33 Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırğın yuşan ha'an. 34 Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, yişde cigabışee ne qığeeç'e.

† **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllimar manbışik'le Allahee Mısayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırğıne milletbışda xərna ixhes.

9

I'see paralic i'xı'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. ² Mang'usqa paralic i'xı'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic i'xı'nyng'uk'le eyhen:

- Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe* coled-alqa uvhuyn:

- Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbışde fikireençe i'lğəən g'acu I'see eyhen:

- Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı i'lğəə? ⁵ İncin neniyy eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? ⁶ Şok'le inud ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixisse† bınahbışile ilyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic i'xı'nyng'ulqa sak'ı eyhen:

- Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

⁷ Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. ⁸ Milletik'le man g'acu qətg'i'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

⁹ I'sa mançe i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. ¹⁰ I'sa sufranılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyyi bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışika sacigee kar otxhan ıxha. ¹¹ Fariseyaaşik'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışikaca sacigee kar oyxhan?

¹² I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaaşis doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışisxhe ikkiykkanna. ¹³ Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sıvne hək'ee qiyghan

¹⁴ Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

- Nya'a şiyiy fariseyaaşee geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa?

¹⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşee nya'a aq'vabı qa'as eyxheeyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadımee,

* **9:3** 9:3 Q'aanunun mə'əllimar: manbışik'le Allahee Misayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **9:6** 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambarəe qalesde Paçcah Masixhık'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne mılletbışda xərna ixhes. ‡ **9:10** 9:10 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışıqca duşmanaaşıqca xhinneniy ilyaaka. § **9:11** 9:11 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din K'orada hidya'anbışıqca ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * **9:13** 9:13 İnxüüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6).

manke manbişed sivar aqqasınbı. ¹⁶ Neng'veecab yisseyne tanal-inçilqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyncik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes. ¹⁷ Ts'edin çaxırđ yisseyne tuluğbişeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırđ ehekkasın, tuluğbişikinnıd ixhesin. Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbişeeqaxhe haç'a'an. Məxüđ he'eene tuluğbıd, çaxırđ axvasın.

I'see xhunaşşeyiy içiy yug qaa'a

¹⁸ I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

– Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'i'lqa xıl gixhxheene, mana eexasda.

¹⁹ I'sa suğots'u, telebabışika sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

²⁰ Mane gahıl yıts'ıq'vəlle (12) senna eb k'əən ık'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine baağık seet'a.

²¹ Məng'ee celed-alqa eyheva:

– Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

²² I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen:

– Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'i.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. ²³ I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'nıy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, ²⁴ eyhen:

– G'eepeç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'i deşur, mana g'alırxhu vor.

Manbişe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. ²⁵ Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sığeets'ana. ²⁶ Mana xabar, mane cigabışde gırgıne surabışılqa hiviyxharna.

I'see q'öyre bı'rq't'na yug qa'a

²⁷ I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq't'na «Davudna Dix‡, şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöo vuxha. ²⁸ Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq't'nıbı Mang'usqa qavayle. I'see manbişik'le eyhen:

– Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq't'nıbişe Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yişda Xərna!

²⁹ I'sa manbişde uleppişik qet'u eyhen:

– Vuşde inyamıs sik'i helen.

³⁰ Manbişin uleppi mankecad qeedaxhenbı. I'see manbişik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. ³¹ Manbişemee mana xabar, mançe qığeepeç'i mane cigayne gırgıne surabışılqa hivxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

³² Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, I'saysqa cınaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. ³³ I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

– İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ıxha:

† 9:18 9:18 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an cıga. ‡ 9:27 9:27 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüđ peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

- Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagıka qıǵa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgine xıvaaşeeyiy şaharbışee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paççahiyvalina yugna xabar yuşan haa'a, gırgine ık'arbışikeb yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmә'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhi'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbi xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. ³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

- Şagav geedıd, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qıǵa'as, ık'arbışike, vuk'arbışike yug qaa'asda xhinnena guc. ² Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun do bı inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa merıng'une xilyaqa quvuna Kariotğançena Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'l g'uxoole:

- Menne milletbışısqa imaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. ⁶ Ts'eppa aguyne vəq'əbışısqa xhinne İzrailyne milletısqa havak'ne. ⁷ Hap'ınne cigabışee «Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxhava» eyhe. ⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, i'xnaбіşe gyavts'uynbı məttee'e, cinarid qıǵe'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yıq'eeqa qı'l k'ınəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. ¹⁰ Yəq'ısva torbanıy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbıny, əsaaniy ilymaat'a. İşçıys otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xıveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeeıyb manbışəəng'ə aaxve. ¹² Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam hevle. ¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayır-düə mançıl vuxhes, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayır-düəıyb mançıl aaxvas deş. ¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdıne xaançe, şahareeñçe əlyhəmee, vuşde g'elybışılın tooz gıkke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yıǵıl mane şaharı Sodomuliy Homorayle‡ dağamda ixhes.

I'see telebabışik'le dağamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbi xhinne umulybışısqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineıyb ziyan hudyoolenbı vuxhe. ¹⁷ İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışıka gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla

* **10:4** 10:4 Kanançiy: İn do arameşine mizel «yik' gyotxhananva» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna döv'iy vukkees vukkan vuxha. † **10:7** 10:7 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahıyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı ılıyxhe. ‡ **10:15** 10:15 Sodomiy Homora: İbrıhim peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğ'u havaakal ha'a.

ç'ak'ınbışisqayıy paççahaasısqə vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yizde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu mebinbışide xilyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyiy eyhes ıkkəna mane gahıl şok'le hagvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocee çoc, dekkee dix mering'une xilyaqa gyapt'ecənva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayıy yedilqa g'elil qeepxa, manbı mering'une xilyaqa gyapt'ecənva qevles. ²² Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. ²³ Şu sa şaharee dağamiyvələeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbışee alycaaxu ç'öveepxhesse, İnsanna DixŞ qalesda. ²⁴ Teleba mə'allimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxe. ²⁵ Teleba cuna mə'allim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'öv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axxhecən. Məxdınıd dyugulenın deşin, aq'valqa qıgmeç'ecən. ²⁷ Zı şok'le miç'axiyvələe uvhuyn, şu yığniyığın eyhe, vuşde k'irəeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. ²⁸ Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as Əxəsing'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççariy, nya'a sa yezəne pılıs massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'a'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. ³¹ Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! ³² Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxring'un sura aqqas deş.

³⁴ Vuşde fikreeqa qımaylecən, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilınc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,
Yiş yedıke,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanin xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqr qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna ı'mı'r avaa'k'an haa'asda. Şavaayıy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. ⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yizde qıvdyaaats'ıyne

Ş 10:23 10:23 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışıda xərna ixhes.

* 10:25 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Fariseyaaşe ögiyl məxüd I'sayk'le eyhe ıxha (9:34).

telebays sa k'oleedin mık'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vöne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıyışde şaharıbışee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qidghın hı'ıynçis I'see alidghıniy qele

²⁻³ Yəhye zindaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

– Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

– Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bı'rq't'nbışik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan ı'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'ıdiyxhenbışik'le g'ıyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbışılqa yugna xabar hıvxhar haa'a†. ⁶ Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy!*

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətus Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

– Sahreeqa nişiqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amuşıqane, mıtsın ı'ğiykar ha'ane? ⁸ Nişiqaniy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'ıyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. ⁹ Manke nişiqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambariler ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

*«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ıxele,
Mang'vee Vas yəq haa'as»‡.*

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuyınbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paççahıyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. ¹² Yəhyeyne yiğbışile g'ıyniıyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççahıyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayiy maqa gıxhasva əq'üba opxhan manar gexhana. ¹³ Q'aanununudŞ, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. ¹⁴ Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*. ¹⁵ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxhecen!

¹⁶ Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşik akar:

¹⁷ «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!

* **11:2-3** 11:2-3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışıl'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1) ‡ **11:10** 11:10 İnexüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununud Allahee Mısa peyğambarile ğana huvu (Tavrat). * **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

Şi şos ak'ına mə'nıy qəpqr'ı,
şumee gyaaşu deş!»

¹⁸ Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırtd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. ¹⁹ İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bi sa'anbışıkayiy bınahnanbışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe.

Bınahbışıke xıl ts'its'di'ıyn şahar bı

²⁰ Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguynə şaharbışee, bınahbışıke xıl ts'its'di'ıynbışıs, Allahne yəqqı'lqa sidıpk'ılıynbışıs güx haa'a:

²¹ – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışık'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. ²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yığıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. ²³ Kefernahum, vak'le yığna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yığna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomul haguynbıxhiy, mana şahar g'ıyniynə yığılqamee aaxvasdaniy. ²⁴ Zı şok'le sayıd eyhen, Q'ıyaamatne yığıl vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

²⁵ Manke I'see eyhen:

– Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaaşıke dyugul hı'ı uşaxaaşık'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a! ²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüdü ikkiykın hı'ı. ²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix‡ şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ıkkın, manbışık'ler haagvana.

²⁸ Obzuriynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtıra ıkdekkana vor, Yızın yık'ıd güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12

I'see Şabbatne yığıne hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yığıl suk qevhuynə çolbışile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. ² Fariseyaaşık'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

† **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. ‡ **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxı'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışe Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dıdeəşın ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar dın K'orada hıdy'a'nışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

- İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil† hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüd eyhe:

- Nya'a şu qətqı' dişde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? ⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışıka sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaaşıle ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdiy. ⁵ Şu Q'aanune qətqı' dişde, kaahinaaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbışil taxsir axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan»‡ cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbışilqa bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna Dix§, Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır xıl qeəquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşe I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne?

¹¹ I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele:

- Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ık'arang'uk'le eyhen:

- Xıl hotke!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe.

¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qığeepç'ı, I'saykın nəxüdnə ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxı'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışin gırgınbı yug qaa'anbı. ¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxı'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor.

Zı Yızın Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuynə məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ *Mang'vee ts'ırıb haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş,*

Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş.

²⁰ *Mang'un qotkuyn məhkama ğamdexha,*

Mang'vee hoççununin q'amışid haq'var ha'as deş,

† **12:2** 12:2 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaasıne ülycümün yighıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahus cura'as ikkanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılıne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6). § **12:8** 12:8 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççaħ Masixhık'le eyhe. Mana Paççaħ gırgıne milletbışıda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.

²¹ *Millebtışda umud Mang'une doyluqa vuxhes»†.*

I'see Allahne gucuka cinar qığa'a

²² Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenid, yuşanır ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile mattepıxa sana-sang'uke qiyghanan:

– Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masıxh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe ı'lğəən I'sayk'le ats'axhıxa, Mang'vee manbışik'le eyhen:

– Sa ölkə q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavıd geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paçcahiyvalla aaxvas? ²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paçcahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'ıl sıxbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'ılas ıkkın, qiyğad sıxbı ha'as.

³⁰ Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sıdya'ang'veeyid dağa'anxhe. ³¹ Mançil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ılyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurıle ılyhıdeepç'es. ³² Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ılyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyng'unemee bınahıle ıne dyunyeylib şene dyunyeylib ılyheepç'es deş.

³³ Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkexhe vaats'a vooxhena. ³⁴ Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. ³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısıng'veeyid pıde xazineençe pısınbıxhe qığa'anbı. ³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yıgıl nişil-ılla qadıy uvhuyne cuvabil-ılla, insanaaşe cuvab qeles. ³⁷ Ghaleençe qığəç'uyne sa cuvabil-ılla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-ılla valqa taxsırıd gıxhxhesın!

Yunus peyğambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ıkkın.

³⁹ I'see manbışıs inəxdun alıdghınıy qele:

– Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ıne gahıne pıde insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı

† **12:21** 12:21 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ **12:23** 12:23 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ıxhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğnə vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybişee axvas. ⁴¹ Ninevayne milletin Yunus peyğambarnə cuvabil k'ırı alixhxıva, bınahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'yaamatne yiğıl manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kraliçeeeyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxıva, məng'eeyid Q'yaamatne yiğıl oza qiyxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Sıleymanilər Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qığeç'uyle qiyğa xhyanbı deşde cigabişee iliykar axva, çısın manzıl haa'asın ciga t'abal ha'a, yicid iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı doralə, qığeç'uyneçar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, məttdıa g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'in çıkasana yighille çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısdə qales. İne gahne pisde insanaaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenayiy cune xizanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətika yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

– Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele:

– Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne?

⁴⁹ Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışeeene Dekkıs ıkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yiçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğıl xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıgıleccad axva. ³ I'see manbışıs misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insən toxum oozasva qığeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cıgeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. ⁶ Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. ⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybişeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. ⁸ Yugne cıgeeqa g'a'atk'uyne toxumbıšemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinid xhebts'al (30) nəqqees ezuynçile geed şagav hele. ⁹ K'ırınang'vee k'ırı alixhxhecan!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghıniy qele:

- Şos Xəybışeene Paççahiyvaleene dyugulene karbışın ats'axhxhay huvu, şenbışismee huvu deş. ¹² Şavuşayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırğın hexxaalika ixhes. Şavuşayiy deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşesın. ¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançıl-alla manbışıka yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı ılıyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. ¹⁴ Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ *İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı,*

K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppı gyatxıynbı,

Uleppışik'led g'imececenva,

K'ırıbışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'bışik'led haymexhecenva,

Zalqab siviyy'al deş,

Zı co yug qeecenva».*

¹⁶ Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppışik'led, k'ırıbışik'led g'ece-g'iyxheval. ¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesinbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ikkaniy, g'acesme manbışik'le əxi' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ikkaniy, g'ayxhesıd əxi' deş.

¹⁸ Həşde şu k'ırı alixhxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ikkiykınva. ¹⁹ Şavuk'leyiy Xəybışeene Paççahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidixxhar, mang'une yik'eeqa ezuyın şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. ²⁰ G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. ²¹ Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'inna gahna axva. Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qığec'esda. ²² Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysın işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. ²³ Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyınçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ I'see manbışis sa mebnı misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğılmee xarvak' g'ooce giviyyğal. ²⁷ Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yışda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna

* **13:15** 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

xarvak' nençeniyxan vuxha?»²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaş mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?»²⁹ İyeseey eyhen: «De'eş, şı xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalamee manbı sacigeed aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabi he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybişda Paççahiyvalla insanee cune çolœeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. ³² Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'inna vuxheeyib, mana alyabımee dirigee ələəne alabışde nekke axtınçılqa sivişk'al. Mançike xəə ileedaxvane şit'yaaş akvaabı ha'asda xhin-nena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybişda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüd peygəmbaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,

Dyunye itxhiniyle inyaqa

Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as†.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

– Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

– Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna. ³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qivişalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qivişalanbıb malaaikekar vobınbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaikekar g'axuvles, mançinıd pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbiyiy pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybiyiy ık'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırınang'vee k'ırı alixhxhacen!

Xəybişde Paççahiyvaline hək'eena xheyible misaala

† **13:35** 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2). ‡ **13:37** 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peygəmbaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

⁴⁴ Xəybişda PaçcahiyvallaŞ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes xəxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybişda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal ha'a. ⁴⁶ Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayıb Xəybişda Paçcahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. ⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxi' ç'emç'ebişeeqa sa'a, pısınbıd dağa'anbı. ⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhıring'ad həməxüd ixhes. Malaakar adı pısınbı qopkuynbışde əreençe g'əvxü, ⁵⁰ manbı geşşuybiyiy ık'arıkə silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as.

⁵¹ I'see manbışıke «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. ⁵² I'see manbışık'le eyhen:

- Xəybişeeəne Paçcahiyvalline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'ediniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. ⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagogee* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

- Neñçeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdnıyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? ⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? ⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yıçubı inçeğana dişde vooxhe? Neñçeniyan Mane İnsanıs man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seemeə manbışık'le eyhen:

- Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəəng'ə hı'rmat giyixhena.

⁵⁸ Manbışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14

Xhineeqa k'yooq'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galıleyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. ² Mang'vee cune nukaraaşık'le eyhen:

- Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

³ Hirodee vuceə ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadaynemeə, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zıdaneeqanıy dağərçu. ⁴ Nya'askannıy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». ⁵ Hirodus Yəhye gik'as ıkkıykıneeyir, mana

Ş 13:44 13:44 Xəybişda Paçcahiyvalla: Xəybişda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı ilıyxhe. * 13:54 13:54 sinagoga Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

cəmә'ətülə qəyq'ənnaniy. Cəmә'ətüd Yəhyeyqa peyğambarıqqa xhin-neniylıyakkın.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnanğ'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. ⁷ Mang'vee k'in g'ıysar, içee cuke heqqıyn helesınva. ⁸ İçeeıyd yedee xət qı'ıyn eyhe:

– Zas xhineeqa k'ıyoq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mih-manaşınee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe.

¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. ¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İçeeıyb mana yedis vukkekka. ¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişeeene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. ¹⁴ I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbışıs rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

– İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xıvaaşeeençe cosun oxhanasın kar alişşecen.

¹⁶ I'seeme manbışik'le eyhen:

– İmaak'ancen manbı. Manbışısın otxhuniy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. ¹⁹ Milletık'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. ²⁰ Gırğınbı otxhun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. ²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otxhun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeprç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva.

²³ I'sa cəmә'ət atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılqəç'e. ²⁴ Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıtıs aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qıyxhar ıxha. ²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. ²⁶ Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qərpq'ı'n ts'ırbı ha'a:

– Man rı'hı'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. ²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

– Yızda Xərna, Mana Ğuxhəene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. ³⁰ Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərqr'niyvalin xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yizda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. ³¹ I'see mankecad xil hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

- K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ilqeepç'imee mits k'il qooxhe. ³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ilğeebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırğın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. ³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa miz k'yaa'a:

- Hucoone ixhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib ši soot'as havaasre.

Mang'une tanalınçine baağık soot'uyın gırğınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene məttivaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl I'saysqa İyerusalimğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² - Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xıleppi hudyoyğal?

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? ⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «*Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe*», «*Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «*Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva*» uvhee, ⁶ məxrıng'vee dekkisiy yedis hı'rmat gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşin ədatbı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmat gıviyxhe,*

Manbışın yik'ı Zaka deş vod.

⁹ *Manbışın Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karai'dəən kar vod,*
Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbı vod‡.

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

- Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. ¹¹ İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayid manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışısıb xəp qaa'a vuxha. † **15:4** 15:4 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17). ‡ **15:9** 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13).

– Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uyınbı.

¹³ I'see manbışik'le eyhen:

– Yizde Xəybişeeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ıttitğəsın. ¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nbıcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'ı'vée bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

– Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ıkkıyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ıxhay? ¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinıb insanar əvq'əə'nıbı. ¹⁹ Pısın fıkrırbı, gyapt'iy, zina, sıxıbı, horbışıka aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'ə'n karbı manbı vod. Hıdyodğılne xıleppışıka insanne kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

²¹ I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabışeeqa ayk'an. ²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabışee yeexhena, kana'anbışda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha:

– Yızda Xərna, Davudna Dix^Ş, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cınaaşşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ I'see məng'ı's cuvabcad qele deş. Manke Man'usqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qıhna ts'ir haa'a qööva» eyhe.

²⁴ I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Zı saccu İzrailıyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşısqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

– Yızda Xərna, zas kumağ he'e!

²⁶ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Uşaxaaşıne xılençe gıney g'ayşu, xvaabışıs k'eçvée yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

– Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabıšemee, iyeseşıne sufranıle g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'ı'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

– Ay zəiyfa! Vaqa xədn inyamıd, hasre vas ıkkənəxüd ixhecen.

Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ I'sa mançe qığeç'u, Galıleyayne golyune mıglekğançe lğeç'u, maane suvabışde sançılqa ılqeç'u giy'arna. ³⁰ Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbışıq k'aanbı, bı'rq'ı'nbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ık'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha.

³¹ Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nbışik'le – g'eece, g'acumee, millet mattıxha İzrailıyna Allah axtı qa'a.

Ş 15:22 15:22 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³² I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

– Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebillə yığna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkan deş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

³⁴ I'see manbışıke qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

– Yıghıble gıneyiy sık'ıninbıd baluğar vod.

³⁵ I'see cəmə'ətık'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. ³⁶ Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed millətıs bit'al ha'a.

³⁷ Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. ³⁸ Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ I'sa insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşin acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys r'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe.

² I'semee manbışik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». ³ Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. ⁴ Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pisde insanaaşe əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı medın əlaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

⁵ Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hı'ı. ⁶ I'see manbışik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe.

⁷ Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şi gıney ılydyaat'uva eyhe.

⁸ I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen:

– Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? ⁹ Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dışde? Xhod aazırınq'us xhoble gıney g'aypxhurna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniş hexxaba avxuyne gıneyna sav'u? ¹⁰ Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'i'iyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dışee? ¹¹ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə,

* **16:1** 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dınına grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı millətin ç'ak'ınbı vuxha. † **16:4** 16:4 Mançine hək'ee I'see ögeecadniş uvhu: «Nəxüriş Yunus peyğambar xhebillə yığnaiş xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dix xhebillə yığnaiş xheyible xəmnə ç'iyene k'oralıyışee axvas» (12:40).

fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

¹² Manke telebabişde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşe xət qa'ane karbişike ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masixh xhinne qıvaats'a

¹³ I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabişike qiyghanan:

– İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix‡ vuşiyiy?

¹⁴ Telebabişe eyhen:

– Sanbişe xhineeqa k'yooc'ana Yəhyeva, mansanbişe İlyas peyğambarva, şensanbişe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbişe peyğambaraaşına nenameeva eyhe.

¹⁵ I'see manbişike qiyghanan:

– Şosqa nəxüdiy qöö Zı vuşune vor?

¹⁶ Şimon-Pyoturee eyhen:

– Ğu Vorne Allahna DixŞ, Masixh vorna.

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, Ğu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybişeeene Dekkee haguva! ¹⁸ Zı vak'le eyhen, Ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzil oab alyaa'as. Mane ganzil alyav'uayne Yizde ummatile, cehinnyamın guçıd Ğameedxes deş. ¹⁹ Xəybişeeene Paçcahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybişeeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybişeeene Dekkee ha'as hassaras deş.

²⁰ Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

²¹ Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabişis yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəəs ıkkənva, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbişde, Q'aanunne mə'əllimaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

²² Pyoturee I'sa sık'ırıra şaqana qıkkı eyhen:

– Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımayleçen!

²³ I'semee Pyoturuk'le eyhen:

– Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbişda deş, insanne işbişda haa'a!

²⁴ Qiyğa I'sa Cune telebabişılqa sak'ı eyhen:

– Şavusiy Yizda teleba ixhes ıkkən, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen.

²⁵ Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as.

‡ **16:13** 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbişda xərna ixhes.

Ş **16:16** 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paçcahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayıd manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paçcah Masixhuk'le eyhe ıxha. İncilee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahus nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

Yizdemee i'mi'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mi'r havaacesda. ²⁶ İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mi'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mi'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee? ²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaaikaaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçıl-alla gexhan qeles. ²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paççahiyvalika qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masixh Mısa peyğambarıkayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yixhülle yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturiy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. ² Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. ³ Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. ⁴ Pyoturee eyhen:

– Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ixhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xhebille paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyasıs.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

– İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhxhe!

⁶ Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəp'q'ı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatç'e. ⁷ I'sa manbışısqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. ⁸ Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı vuşucar g'ece deş. ⁹ Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen:

– İnsanna Dix* qık'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva*† eyhe?

¹¹ I'see manbışis inəxdın alidghıniy qele:

– Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ikkan. ¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cinaaşe aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur ¹⁵ eyhen:

– Yizda Xərna, yizde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa

* 17:9 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxtür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.
† 17:10 17:10 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

huvoyxhar. ¹⁶ Zı mana Yiğne telebabışısqaniy arı, manbışisse mana yug qa'as əxi' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

- Yəqqı'le qıkkəpç'iyn, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı misilqameene şokanacar ixhes? Zı misilqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinik'le gadeyne adğançe qığəç'eva əmr haa'a. Manıd qığəç'en. Gader mankecar yug qexhena. ¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan:

- Nya'a şasse man qığahas dəxi'?

²⁰⁻²¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'inna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix insanaşine xıyaqa qelesda gah k'ane qooxhe.

²³ Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

²⁴ Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

- Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dişde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

- Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

²⁶ Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

- Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud. ²⁷ İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

¹ Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

² I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a.

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkepç'es vəəxəs deş. ⁴ Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdəkka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. ⁵ Şavaayiy Yızdemeə məxrıne uşaxıs akka aqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın.

⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le

qıǵavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa daǵerçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbıǵıde hək'ee

⁷ İne dyunyel pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbıǵıl-alla, insanaaǵılqa ver ooxas! Məxdine karbıǵın öǵü i'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'iyng'ulqame ver ooxas. ⁸ Yiǵne xılen, g'elin ğu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı daǵetçe. Qık'uyle qiyǵa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika ğırgıne gahbıǵıs ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ⁹ Ğu, yiǵne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu daǵerçe. Qık'uyle qiyǵa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa ğırgıne gahbıǵıs huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ¹⁰⁻¹¹ İne k'ininbıǵıqa nenacar ooǵançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbıǵıde malaaikaaşık'le xəybıǵısee Yizde Dekkın aq'va ğırgıne gahbıǵıl g'ecen.

Avgıyne vəq'əyna misaala

¹² Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuqame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as i'qqəs dıǵıde? ¹³ Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'iniyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. ¹⁴ Məxdıd vuşde Xəybıǵıseene Dekkis, mane k'ininbıǵıda sacar agu ıkkan deş.

Bınah haa'ana çoc

¹⁵ Yiǵne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man ğırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ğu çoc aǵval ha'a deş. ¹⁶ De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ıkkee. Qiyǵa ğu uvhiyn ğırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiç' he'ecen. ¹⁷ Mang'vee mane insanaaǵılıd k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiǵnemee nalok'ı sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbıǵıda sa xhinne ixhecen. ¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybıǵıseene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybıǵıseene Dekkee ha'as hassaras deş. ¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybıǵıseene Dekkee manbıǵıs ıkkanan kar hidevu g'alepçes deş. ²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbıǵıde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

²¹ Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

– Yızda Xərna, çocce zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ilǵeç'es ıkkan? Yıghne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

* **18:17** 18:17 nalok'ı sa'ana: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzraıl mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'ı sa'anbıça duşmanaaşıqa xhinneyniy ilyaaka.

- Zı vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqees yights'alyna (7x70). ²³ Mançil-allab, Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, paçcahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. ²⁴ Paçcahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'uşqa ts'erra, cus yits'id aazır talant[†] borcnana arayle. ²⁵ Mang'uqa qelesin kar dexhal-alla, paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun girgin karid massa huvu borc qelecen. ²⁶ Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sİK'inna gah hevle, zı girgin sak'al ha'asın». ²⁷ Paçcahna nukarılqa rəhi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

²⁸ Mana nukar g'aqa qığeç'umee, mang'uşqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. ²⁹ Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkYork'ul miz k'ya'a: «Zas sİK'inna gah hevle, girgin zı sak'al ha'asın». ³⁰ Mang'us məxüd ha'as İkkiykan deş. Mançil-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. ³¹ Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'in cok'le g'acuynbı paçcahıs yuşan ha'a.

³² Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karaı'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yığın borc hakkal hı'ı dışde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhi'm hav'una xhinne, ğunab yığne hambazıs rəhi'm haa'as vəəxəs dışdiy?» ³⁴ Mançike paçcahıs qəl vuxha, girgin borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqa qele.

³⁵ Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'ıynbı yik'eençe yik'el hıxan hıde'eene, Yızde Xəybışeene Dekkeyid şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheyeva qiyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeençe qığeç'u İordan damayne şargilyne Yahudeyeeqa ayk'an. ² Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys ı'xəsva qiyghanan:

- Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alidghınıy qele:

- Nya'a, şu qətqı' dışde, İpxhning'vee ts'eppiykecab «*adamiyiy zəiyfa İpxhın*»[†]. ⁵ «*Mançil-alla insanee dekkıy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva*»[‡]. ⁶ Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançil-allad hasre Allahee at'iq'an hı'ıyn insanaaşe curma'acen.

⁷ Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

- Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe»?

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

[†] **18:24** 18:24 Talant: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ixhvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'ussenıy ha'as əxən. * **19:3** 19:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahulın dındarar vuxha. [†] **19:4** 19:4 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (1:27). [‡] **19:5** 19:5 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (2:24).

- Vuşun yik'bi g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüđ deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaaiy zı-nayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxiyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına zına xhına xhinnevar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hidey'iycağ mançile yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı man uvhuyn ğırgıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadımba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeeəne Paççahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseiy əxə, mang'veeyid he'ecen.

I'see uşaxaaşis xəyir-düə hoole

¹³ Mane ğahıl insanaaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee man-bışılqa xıl ğixxhı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabıbı eyhe ıxha. ¹⁴ I'seemee manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışıda yəq uvqımaaqqqa! Xəybışeeəne Paççahiyvalla məxbınbışıda vob.

¹⁵ I'see manbışılqa xıl ğixxhı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhe-cenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alixxhı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nene əmırbışılneva?» qidghın ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

- *Gimek'a, zına huma'a, sıxbı huma'a, hıdı'ıyn karai'dəən kar insanne ğardanaqa ğimiyxhe,* ¹⁹ *dekkısiy yedis hı'rmat ğyuvxhe, yiğne k'anena ikkiyke, nəxüriy vas ğu ıkkın.*

²⁰ «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyiy ğ'ıdiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

- Vas yiğın ğırgın işbı yugunbı ıxha ıkkınxhee, hark'ın yiğın ğırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşınbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xəziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqr qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn ğ'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeeəne Paççahiyvaleəqa ikk'eç'uy dağamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paççahiyvaleəqa ikk'eç'uyule rəhətda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen ğ'ayxhı, telebabı mançile mattebaxhenbicab. Manbışe qiyghanan:

– Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqa ilyakki eyhen:

– Man insanıse ha'as əxəs deş, Allahısemee ha'as dəxən kar deşin.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

– Haane, şı gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna DixŞ Cune nurune taxtıl gyu'urme, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtıl gyuv'aras.

²⁹ Şavaayiy Yizdemee xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışisda i'mı'rıb mang'una vuxhes.

T'ımillıǵne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppiynbışın gellesınbı, nekke qiyğıynbı vuxhes, nekke qiyğıynbı tseppiynbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paççahıyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'ımillıǵeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. ² Mana işçeeşika yığısıys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxa, manbı cune t'ımillıǵeeqa g'uxoole.

³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qıgeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. ⁴ Mang'veen manbışik'le eyhen:

«Şunab yizde t'ımiylne baǵeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda».

⁵ Manbı avayk'ananı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qıgeç'u man kar ha'an. ⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qıgeç'ena.

Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'veen manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yığ iş dena ulyobzur exha qa'a?»

⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'veen manbışik'led «Şunab yizde t'ımiylne baǵeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexhamee, baǵıne iyese cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giǵle. Nekke qiyğab miç'eeb abıynbışda qevle».

⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşis sa nuk'rayn pıl hele. ¹⁰ Ts'eppa abıynbışisqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışisid sa nuk'rayke pıl qele.

¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək'alyapt'imee, iyeyiylena haa'a gıviyǵal. Manbışe eyhe ixha: ¹² «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətına iş hav'u, ğu verıǵık avub nekke daǵamne gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu».

¹³ İyese manbışde sang'us inəxdun alidghuniy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdiy yuşanxa?

¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'i hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yıǵne mıssıne ules, yızda yugvallane qıviykkən?»

¹⁶ Həməxübıb nekke qiyğıynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbıb nekke qiyğıynbı vuxhes.

Ş 19:28 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne millətbişda xərna ixhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

17 I'see İyerusalimqa əlyhəməe, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

18 – Həşde şı İyerusalimqa ılcəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xıyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkanva yuşaneəpxhes. 19 Manbışe Mana menne milletbışde xıyaqa demalqa gixxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxlqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yığıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

20 Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. 21 I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Hasre ina yızda q'öyre dix Yiğne Paçcahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen.

22 I'see eyhen:

– Şos hucoome ıkkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsinva» eyhe. 23 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yızde Dekkee man cigabı şavunbıvayıy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

24 Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. 25 I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

– Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ıkkekka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. 26 Şu məxüd hidya'as ıkkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ıkkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 27 Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ıkkannar vuşdacar nukar ixhecen. 28 İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq't'ng'us işix qalya'a

29 I'sayıy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəməe, manbışıqab qihna geeb insanar qavayle. 30 Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ma insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhımee «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ırbı ha'a. 31 Cəmə'ətın manbışik'le nımee nıq'ıbı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. 32 I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkan?

33 Manbışe eyhen:

– Yızda Xərna, şas ıkkanan yışde uleppışik'le g'acecen.

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıme milletbışda xərna ixhes.

† **20:30** 20:30 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³⁴ I'sayna manbışilqa rəhı'm qabı, manbışde uleppışik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde uleppişeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalımışqa hiviyxharnе cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, ² eyhen:

– Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zaqqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insane mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambare otk'unin xhinne eyxhe:

⁵ «İyerusalimeene milletik'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor.

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıx'ıxəne əməlel,

*Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».**

⁶ Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalinbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. ⁸ Maqa sabıyne gellesınbışe tanalin karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbıde yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. ⁹ I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbişe ts'ırbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

– *Hosanna! Davudne Dıxes!†*

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenaval

Nekke axtıne xəybışee hosanna! §

¹⁰ I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. ¹¹ Cəmə'ətinıd eyhe ıxha:

– İna Galileyayne Nazaret şahareənçena I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleənçe g'ee'ebaşşe

¹² I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'ebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, ¹³ eyhen:

– «*Yizde xaan do düəyn xav ixhesva*»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nıbı yug qaa'anbı. ¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dıxes hosannaval!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'iyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe

* **21:5** 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † **21:9** 21:9 Hosanna: Cühüt'yaaşine mızel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha.

‡ **21:9** 21:9 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha.

Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § **21:9** 21:9 Manva Zaburee otk'un

(117:25-26) * **21:13** 21:13 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7).

ha'an man ts'irbı g'ayxhınee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa.

¹⁶ Manbışe I'sayk'le eyhen:

- Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «Uŝaxaaŝeyiy yedik gyooqanbıŝe Ğu axtı qa'as»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, ŝahareeñçe qıgeç'u Bet-Anya eyhene cıgeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İnciler t'lydəəna inciliyna yiv

¹⁸ Qinne yiğil miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almee, mısniy qıxha vor. ¹⁹ Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivəl t'eleyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

- Hasre val sayib meyva ılymaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana. ²⁰ Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen:

- Nimee zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ I'see manbışis inəxdun alidğhıniy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu ŝakkeə idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesın. ²² Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesın.

şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

²³ I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:

- şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ I'see manbışis inəxdun alidğhıniy qele:

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidğhıniy quveene, Zınad şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. ²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as ŝavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaŝeni?

Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. ²⁶ «İnsanaaŝeva» uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbışe I'sayk'le «şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Zınad şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

- şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imılene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ıkkən deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qqənava» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkənən ha'a?

† 21:16 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

Manbişe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbiyiy[‡] gocebı şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'iyın. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyesee t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır alya'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'an an ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar alya'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxhürmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ixooole. ³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqqa hooole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sik'ilbab geeb nukarar g'ixooole. İşçeeşemee manbişikıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşik hı'iyın ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ixele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. ³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbişe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkın in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». ³⁹ Manbişe mana aqqı t'imilene bağeençe qığavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyesity arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyxan ha'as?

⁴¹ Manbişe I'sayk'le eyhen:

- Mang'vee manbı əq'üba hooole-hooole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbişisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbişe qevlecenva.

⁴² I'see manbişik'le eyhen:

- Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde:
«Ustadaşe dağepçına g'aye

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

Mana Rəbbina iş vuxha,

Şi mançile matteepxhaynbı.»§

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletisqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'a'aypxhıb hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişik'leyiy fariseyaaşik'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhümee, manbişilqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbişis Mana aqqas ikkiykineeyir, milletle qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

[‡] **21:31** 21:31 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'bı Roma imperiyeysniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'bı sa'anbişisqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka. § **21:42** 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * **21:45** 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbişisqa oögançe avqa ilyaaka vuxha.

22

Davatbışde hək'eena misaala

¹ I'see manbışik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha:

² – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcahee dixes davatbı ha'a. ³ Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ixoole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş. ⁴ Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, congariy medin koki'iyın həyvanarid gyatt'uyınbı, gırgın hı'iyın, davatbışeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'ananbı cone işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone çolbışeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alişşu massa heles. ⁶ Avxuynbışemee qelas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paçcahıs mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbışda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynı. ⁹ Həşde şu yəq'ıbı ilekkane cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararıb havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'ıl-q'ıt'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşe gyayts'en. ¹¹ Paçcah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışıs sik'ıyn tanalınbı ilydy'ına sa insan g'eece. ¹² Paçcahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydy'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xıleppi ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybıyiy ık'arike silıbı sana-sançil qadaxan ses qöö ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

¹⁵ Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'sləhətıbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva. ¹⁶ Manbışe irodianaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe. ¹⁷ Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkane, deşxhee dişee?

¹⁸ I'sayk'le manbışıqa karai'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axhxha eyhen:

– Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys i'xiyxə? ¹⁹ Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. ²⁰ I'see manbışıke qiyghanan:

– Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un?

²¹ Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbışik'le eyhen:

– İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

²² I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı.

* **22:15** 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. † **22:16** 22:16 İrodianar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antıpayka Roma imperıyeyn sura aqqaqqa ıxha.

Hapt'i üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

²³ Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar[‡] abayle. Manbişe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşe I'sayke qiyghanan:

²⁴ – Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «*Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'i, çocus nasıl haa'as vukkan*»[§]. ²⁵ Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'i uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'i. ²⁶ Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşşine vuk'lelqa qaylen. ²⁷ Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. ²⁸ Hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'i'n adamer vuxha.

²⁹ I'see manbişis inəxdun alidghınyı qele:

– Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. ³⁰ İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaıkar xhinne vuxhes. ³¹ Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiyınçine hək'ee şu qətqı' dışde: ³² «*Zı İbrıhımna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?*»^{*} Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übınbışda Allah vorna.

³³ Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

³⁴ Fariseyaaşık'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. ³⁵ Mane Q'aanunne mə'əllımaaşşine sang'vee I'sa siliys i'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

³⁶ – Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «*Yıgna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.*»[†]

³⁸ Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. ³⁹ Mançık akarna q'öb'esda ina vob: «*Vas k'anena, vas gı nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*»[‡].

⁴⁰ Gırgına Q'aanuniy[§] peyğambaraaşın uvhiybı mane q'öne əmıreke giğal.

Masıxh Şavna Dixne?

⁴¹ Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a I'see manbişike qiyghanan:

⁴² – Şosqa nəxüdiy qöö Masıxh^{*} vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbişe «*Mana Davudna Dixva*»[†] eyhe. ⁴³ I'see manbişik'le eyhen:

[‡] **22:23** 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahulin dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeesıne ədatbışıqa gyuv'ur-ozı qeebaxhe vuxha deş. Manbişe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaşe malaaıkarıy cınar vodva ınyam ha'a ıxha deş. Manbişe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva ınyam ha'a ıxha deş. [§] **22:24** 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6) ^{*} **22:32** 22:32 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6) [†] **22:37** 22:37 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5) [‡] **22:39** 22:39 İnəxüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18) [§] **22:40** 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle gına huvu (Tavrat). ^{*} **22:42** 22:42 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşşine, paççahaaşşineyiy peyğambaraaşşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybişik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşşike g'attıxhan hı'i, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. [†] **22:42** 22:42 Davudna Dix: Masıxh Davudna Dıxha ıxhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

– Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «Yızda Xərnava» eyhe:

⁴⁴ «Rəbbe yızde Xəring'uk'le eyhen:

Yızde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»‡:

⁴⁵ Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

⁴⁶ Mançin alidghınıy I'says şavusse cad qeles əxə deş. Mane yiğled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23

I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine hək'ee xabar hoole

¹ I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışık'le eyhen:

² – Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşə* Mısayne doyule xət qa'a ıxha. ³ Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. ⁴ Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe i'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub i'ğviykar haa'a deş.

⁵ Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançinemeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xılıy qa'a†. ⁶ Manbışis otxhan-ulyoğane cigabişeyiy sinagogbişee‡ nekke qoma gyuv'aras, ⁷ maydambışee salam alyapt'as, insanaaşə cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ikkiykan.

⁸ Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hıma'acen. ⁹ Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. ¹⁰ Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. ¹¹ Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ¹² Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paççahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebi-deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'iyсар, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəğəl g'assıreene, man eyxhen». ¹⁷ Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nıbı! Allahne xaadın k'inəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəğə muq'addasın ha'an? ¹⁸ Şucad meed eyhe: «Şavaamecad

‡ **22:44** 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1). * **23:2** 23:2 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarile ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **23:5** 23:5 Cühüt'yaaşə düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa sı'ı lıgeeqayiy xılelqa iy'al ıxha. Manbışe sayid Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalinçine sivek bağar giyts'an ıxha.

‡ **23:6** 23:6 sinagoga: Cühüt'yaaşə i'bəədat ha'an cıga.

q'urbanbı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablya'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». ¹⁹ Ay bı'rq'ı'nı, q'urbanne yugba, deşxhe, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? ²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'ysarang'vee, mançılqayıy mançilyne gırgıne karalqacad k'in g'ysar xhinne eyxhe. ²¹ Allahne xaalqa k'in g'ysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'in g'ysaran xhinne eyxhe. ²² Xəybışilen k'in g'ysarang'veeyid Allahne taxılqanıy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'ysaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee inid ha'askanıy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheence ağayhe, devamee bıkrıbacab k'ööğə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoygal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalıka, müssine uleka sı'yne karaka gyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed məttı qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışıkayıy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'eece.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a. ³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». ³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. ³² Məxüdxheene, baba-dideşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? ³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareence şahareeqa g'e'eepşes. ³⁵ Mançıl-allab ç'ıyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuynne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalimk qixhasde divanık geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışık avqa saa'anbı xhinne Zas yığın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav

g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyaamatılqasse hucoo ixhesvayıy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleənçe qıgeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışıs Allahne Xaana binaa Mang'us bıkrba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

- Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

- Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alidghuniy qele:

- Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qıgmaa'acen. ⁵ «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qıgaa'as. ⁶ Şok'le muhariba əəva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ıkkən. Man gırgın eyxhenbı - dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. ⁷ Millet milletlqa, devlet devletlqa g'elil qıxhes. Sassa cigabışee mısvalybı ixhes, ç'iyebı ı'ğiykaras. ⁸ Man gırgın «*k'oybı giyğalanbıva*»^{*} eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgına milletbışik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qıgaa'as. ¹² Pisvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykuniy k'il qıxhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybışde Paççahiyvaline[†] hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgına milletbışik'le mana xabar hipxhırmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree üvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeəna həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralła*»[‡] g'avcumee (hasre qədəəqqəng'ulqa hixhercen), ¹⁶ yahudeebınbı manke suvabışik'le heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalyına xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalınçılqava xaaqa sımiyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbışe mane yiğbışik'le əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düə hee'e, vuşun heepxiy qı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqas gimexhacen. ²¹ Mane yiğbışik'le məxdın divan qıxhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. ²² Man yiğbı cit'a qıdı'ıynbıxhiy, sang'usseccar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışik'le-alla man yiğbı cit'a qa'as.

^{*} **24:8** 24:8 K'oybı giyğalanbı: Məxüd I'see medın dyunye giğalasva eyhen. [†] **24:14** 24:14 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. [‡] **24:15** 24:15 İnəxüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27).

§ 24:20 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkənvanıy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un.

I'see Cune sark'liyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançil haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbişe ç'ak'ın əlaamatbiyyi gor-satmabı hagvas. Manbişis g'əvxüynbı yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Mançil-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançilqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpan şargıl ı'xı'mee garbil g'eece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, siyk'almeey ixhes. ²⁸ Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbışıl qitxhuayne divanile qiyğa,
«Veriğ avqas,

Vaz k'yooçes,

Xənebi k'yoharas,

Xəybışeedın gucbı i'ğiykaras».

³⁰ Manke İsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'irbı ha'a geşşes. Manbişik'le İnsanna Dix xəybışeeene buludbişil† xənnə gucukayiy nuruka qöö g'aces. ³¹ Mang'vee Cun malaaıkar g'axuvles, malaaıkaaşed gaçeençe qıgəne it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'il k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. ³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılın insanar əlyhəəssecad man gırgın kar ixhes. ³⁵ Xəybıyyi ç'iyee əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş.

³⁶ Man yiğ mısaiyyi ixhesva, sə'ət xhulənçiliy ixhesva xəybışeeene malaaıkaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyğambarne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. ³⁸ Q'ıfrımile ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşee otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. ³⁹ Q'ıfrım qabı manbişin gırgınbı vukkeesmee, manbişik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alsanang'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴² Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ Şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyišk'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. ⁴⁴ Mançil-allab yugba ilyaaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbişil ooqa iyesee gıxhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? ⁴⁶ İyeyiy xaaqa

* 24:27 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes.
† 24:30 24:30 İnəxüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

sak'imée, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy!
⁴⁷ Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar
 karana xərnaniy ha'as. ⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda
 ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebışee qales deşva» uvhu,
⁴⁹ giğalasdaniy vuc xhinne nukarar gyoota, p'ıyanınbşıka otxhun-
 ulyoğa. ⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğil,
 sə'ətıl qarı, ⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbşıka
 sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silibı sana-sançıl
 qadaxan ses qöo ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

¹ Mane gahıl Xəybışda Paçcahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes?
 Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'ı.
² Mane içeeşına xhoıre ək'elikana, xhoırer bəç'ər kar yeexhe.
³ Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın
 q'ışmee alyaat'a deş. ⁴ Ək'elikanbışemee bazırbışıka sacıgee, q'ışid
 alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu
 g'alyabak'anbı.

⁶ Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva»
 ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içeşın gırgınbı oza qeepxha
 con bazırbı qa'a giviğal. ⁸ Bəç'ərne içeeşe ək'elyanbışik'le eyhen:
 «Vuşde q'ışıke şasid hele, yişın bazırbı k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane
 içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvue, şasid şosud
 g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'in massa
 helenbşıke alışşe». ¹⁰ Manbı q'ış alışşes hapk'inne gahıl tsumay
 qaraylena. Manasa xhoıre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde
 cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qiyğa bəç'ər içe qabı «Yışda
 xərna! Yışda xərna! Şasid akka eeqeva!» eyhe. ¹² Tsumee manbışik'le
 eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətıl
 ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes.
 Mang'vee yəqq'ılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodun-
 meen gırgın kar manbışılqa amaandatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee
 manbışıs sik'l, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant†
 pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man
 pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle
 talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an.
¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa
 amaanat xhinne huvuyın pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xılece gah ilğevç'ı uyle qiyğa, mane nukaraşına iyesis sak'ı, vucee
 manbışısqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle
 talant pılın amaandatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen:

* **25:1** 25:1 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab
 Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone
 Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe. † **25:15** 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın,
 yits'ıxhvolle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy haa'as vəxəna.

«Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxi'iy». ²¹ İyeseey eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'inna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ixhava, zı ğu xənnə işbışılqa gixxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy amaananatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantid hexxi'iy». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ixhay ats'anniy, ğu üvxüdivxi'yne cigeençe qivişalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərq'i'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul h'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pisda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvxi'yne cigeençe qivişalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anava? ²⁷ Manke ğu, zı huvuyn pıl faizisxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuşayiy vod, məxrıng'us sıkl'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalika ixhes. Şavuşayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. ³⁰ Mana nişiscar karaı'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağərçə. Mançe geşşuybiyiy ik'arıkə silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes».

Nekke qiyğiyın məhkama

³¹ İnsanna Dix‡ Cune gırgıne malaaikaaşika, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıl gyuaras. ³² Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

³⁴ Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralinbışık'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayir-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınıyng'acad şosva hav'una Paççahıyvalıa gırgıne gahbışıscab şos alept'e. ³⁵ Zı mussıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, Şu Zake vuşda h'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». ³⁷ Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yışda Xərna, Ğu mısane mussıra axu, şı mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şı Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısane şak'le Ğu menne cıgeençena xhinne g'acu yışda h'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısane şak'le Ğu ik'ar, zıdaneey g'acu Vasqa abı?» ⁴⁰ Paççaheemee manbışık'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'inne çocaaşine sang'us h'ıyın, Zas h'ıyın xhinne eyxhe».

‡ 25:31 25:31 İnsanna Dix: I see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççağ Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççağ gırgıne milletbışda xərna ixhes.

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralinbişik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde ögiyle ts'its'eepxhe! İblısısiy çine malaaikaası qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. ⁴² Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, ⁴³ Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zındaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbışed qıdghun ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zındanee g'acu, Vas ıkkanan hıdı'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghıniy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneead eyxhe».

⁴⁶ Manbışis gırgıne gahbışisda caza hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevles.

26

I'sa gik'as ıkkın

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yiğile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxlqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xılyaqa qeles.

³ Mane gahıl kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. ⁴ Manbışe fı'ıl hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. ⁵ Manbışe eyhe ıxha:

– Man saccu bayramnang'a hidya'as, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəyifəe I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şimonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəyifə ayreele. Mane zəyifayne xılya'ad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəyifəe man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişisne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir giranda massa huvu, çike ıxhayn pılıd kar deşinbışis heles ixhesıniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen:

– Nya'a şu zəyifə t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yızdemee yugna iş hav'u.

¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbışil şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışil şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zılqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı. ¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ıkkanne cıgee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəyifar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yits'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğaçene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen:

¹⁵ – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles?

* **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'uva ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğaçne g'attıvıxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

Manbişed mang'us xhebts'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yiğile Yahudee I'sa manbişde xilyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğiyın otxhuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadiyne gıneybişde bayramne ts'ettiyne yiğil, telebabışe I'sayke qiyghanan:

- Vasın exhaliysin Peesaxın otxhuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbişik'le eyhen:

- Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'i, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yiğne xaa alğahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'iyile qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. ²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranıqla savayle. ²¹ Manbişe kar otxhanmee, I'see eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xilyaqa qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'l, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

- Yızda Xərna, zı deş ho'oçee?

²³ I'see eyhen:

- Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xilyaqa qeles. ²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xilyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xilyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan:

- Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

- Manva gıcad uvhu!

²⁶ Manbişe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışısı huvu eyhen:

- Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışısqa quvu eyhen:

- Mançeençe gırgıng'vee ulyoğe! ²⁸ İna Yızda eb vob, in-sanaaşine geebne binahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. ²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paççahiyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'ımilene ine meyvayke hı'iyınçike ulyoğas deş.

³⁰ Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

³¹ Qiyğa I'see manbişik'le eyhen:

- G'iyına xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un:

«Zı Çobanıs t'xəs,

Syuruneedın vəq'əbid heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'ımee, Galileeyeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alidghuniy qele:

- Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!
Telebabışde girgıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

- Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. ³⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sık'ırıra şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alırxhu, düə haa'a:

- Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ıkkın xhinne deş, hasre, saccu Vas ıkkanan xhinne ixhecen!

⁴⁰ I'sa telebabışısqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

- Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? ⁴¹ Qopkune yəqqı'le sıvmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

⁴² I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:

- Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ıkkanan xhinne ixhecen.

⁴³ I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ixha deş. ⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebir'es manacab düə ha'as ayk'an. ⁴⁵ Qiyğa I'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

- Vuşun girgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnabışde xılyaqa qele. ⁴⁶ Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöö vor.

I'sa aqqaqqana

⁴⁷ Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacigee geeb g'ilıncnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşə g'axuvuynbı vuxha. ⁴⁸ I'sa manbışde xılyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy:

- Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. ⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke I'saykane sang'vee g'ilınc hı'tdidxı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena ı'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. ⁵² I'see mang'uk'le eyhen:

- G'ilınc cigeeqa gıxhxhe. G'ilınc xılyaqa alyaat'uyın girgınbı g'ilıncikecab hapt'as. ⁵³ Deşxhee, vasqa həməxüdee qöö Zasse

Dekkıkee kumag heqqas əxəs dışdıyxan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'ıq'vəne (12) legionile geed malaaikarniy g'axıles. ⁵⁴ İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

⁵⁵ Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen:

- Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ılncbışıkayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yıgıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. ⁵⁶ İn gırgın karbı peyğambaraaşıne otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecenva eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alerçu, heerpı avayk'ananbı.

I'sa xərne kaahınısqa Kayafısqa ikkekka

⁵⁷ I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. ⁵⁸ Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qıhna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşıka giy'ar. ⁵⁹ Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali şuureeneş gırgıng'vee I'sa gik'asdemeə horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. ⁶⁰ Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeyıy, manbışıs ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığeç'u ⁶¹ eyhen:

- Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

⁶² Xərna kaahın suğotsu, I'sayk'le eyhen:

- Manbışe Yiğne hək'ee eyhençıs nya'a Ğu cuvabıcad qıdele?

⁶³ I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahınee meed Mang'uke qiyghanan:

- Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğune?

⁶⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışıl qööcar g'aces*.

⁶⁵ Manke xərne kaahınee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen:

- Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişısınbıne? Mang'vee hı'ıyn kufur şok'led g'ayxhiyn! ⁶⁶ şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbışed «Mana taxsırkarır, gik'as eyxheva» eyhe. ⁶⁷ Mankecabıb gıvıyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı i'xiyxə. Sassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı i'xiyxə ⁶⁸ eyhe ıxha:

- Ay Masıxh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas i'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

⁶⁹ Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəıyfa qıyxha eyhen:

- Ğunar Galıleyeəncəne I'sayka sacıgeeniy vor.

⁷⁰ Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

§ 26:59 26:59 Aali şuura: mane gahıl cühüt'yaaşıne Ali şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllımar, farıseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha. * 26:64 26:64 Mançıne hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

– Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

⁷¹ Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zöiyfayk'le g'acu eyhen:

– İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷² Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

⁷³ Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

– Hək'erar ğu şenbışda vor. Manva yığne yuşan h'i'yncadıd eyhe.

⁷⁴ Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'l, k'inyıd g'assır, eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahilyıb dadal hook'a. ⁷⁵ Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatisqa ikkekka

¹ Miç'eed qıxhamee, ğırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkanna eyhe. ² Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqa qele.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

³ I'sa mering'une xılyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkann g'acumee, mang'us vucee h'i'ynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xılyaqa quvuya» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağı'l, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna. ⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'vee dağı'iyın pıl sı'l eyhen:

– İna ebake quvuna q'iymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeenç qabıynbı k'eeplxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe.

⁸ Mançıl-allad, mane cigayk'le g'iyınyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailıyışe Mang'us gyuvxhuna q'iymat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı ¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yahudeşına Paççah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see nıq'cad qığayhe deş. ¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

* **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhuna Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u.

– Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

¹⁴ I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghınıy qeledeş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹⁵ Girgine Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna. ¹⁶ Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. ¹⁷ Mançil-allad millet sacigeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkın? I'sa Barabbanedeşhee, Masixhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalin cune xıyaqa quvuva. ¹⁹ Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ixele:

– Mane qorkune İnsankana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. ²¹ Pilatee manbışike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbışike «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde girgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qələsın hı'ıva?» qiyghan.

Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatık'le cune xılənçe vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xıleppı hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsirdeşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqıbı i'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa reağoncad sadayle. ²⁸ Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş alyaa. ²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amıuş hele. Qiyğab q'aratsabışıl gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı i'xiyxə, q'amıuş alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. ³¹ Mana demalqa gıxhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx

haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'lena bark'v» eyhen vodun. ³⁴ Mang'us ödüka alikki'iyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykandeş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'i'yle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalınbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. ³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'i'iva otk'un gixhxı ıxha. ³⁸ Mane gahıl I'sayka sacigee, Mang'une sağıliy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'aneñçe ı'lğəmbişe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbi eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixhxı eyhe ıxha:

⁴² – Məbınbı g'attıvxhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxədeş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacigee çarmıxılqa ts'its'av'uynə g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbi uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'i'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'ırıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savaxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxı eyhen:

– İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbıšemee eyhe ıxha:

– Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığəç'een. ⁵¹ Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınna örtuyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe‡. Ç'iyebı ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı. ⁵³ Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeeñçe qığeeç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpp'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeənçecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as q'öönbı vuxha.

† **27:46** 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2). ‡ **27:51** 27:51 Mane örtuyugun Allahne xaadın inekke muq'addasın ciga cura'a ıxha. Allahıka mugavilenana q'utyə, mane perdeyka curı'iyne cigee vooxhe vuxha. Maqa senee sa yəqqees, xərne kaahınle ğayrı şavussecar ikkeç'es əxə ıxhadeş. Mançine hək'ee, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee qəttəçs eyxhe (26:31-35).

⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexheme, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabıŝda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'in, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva emr haa'a. ⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, mottine kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxı, mançeeqa ikkəone cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğil, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbiyiy fariseyar§ Pilatne k'anyaqa sabı ⁶³ eyhen:

- Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». ⁶⁴ Mançil-allab emr hee'e xhebı'd'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletık'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiy hor, ts'ettiynçile pısın ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

- G'aravulyçerıb alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ıkkən, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'in nyuq'vneeqa ikkəone cigee g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğec'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. ² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəone cigee g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha. ³ Malaaik yic ts'ayılpanık, çin tanalın karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. ⁴ Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpç'ı'niyvalın zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. ⁵ Malaaikəe zəiyfeeşik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'ıts'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. ⁶ Mana inyaa deşda, Vuce eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alırxhuyn ciga g'ace. ⁷ Zaraba apk'in Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'in. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadəəpxha g'adaaxvananbı. ⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığec'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qəəpxha Mang'un g'elybı xhılıbışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən! Hapk'in Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracən. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışısqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

- Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'imee Mang'une telebabışe abı Mana qöquna». ¹⁴ Mana gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhureene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'iyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'sləhət

¹⁶ Yıts'issar (11) teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuynə su-valqa avayk'an. ¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabıb şakkalycab aaxva. ¹⁸ Manke I'sa manbışisqa qıxha eyhen:

- Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xıyaqa quvu. ¹⁹ Mançil-allab hapk'ın gırgına milletbışike Yizin telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuqa xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. ²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgına gahbışil şoka ixhes.

Lukee yuşan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hi'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşısqa girxhune cühüt'ile ğayrı, xhe-biyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt' eyxhena Leviyne toxumençena, xhebır'esda insanur samariyeğançena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbişe, ha'anbiniy düəbi ğırgıne izrailne milletnimee. Manbışıs kumag ha'anniy Leviyne nasilençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbışik'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cigençe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşıs k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbıd ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaaşe hi'sab ha'anniy, samariyatbışe dın badal ha'u, mançıl-allab manbışıka yuşan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayəqqee Tavratne mə'əllimıs I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qıdghın ha'uyın:

- Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qıdghın ha'uyın:

- Tavratee hucooyiy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmış eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratee otk'unıyn xhinne uvhu:

- *Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rıhı'ka, ək'elika ğırgıne vas huvıyne ğucuka ikkiykne. Sayid: vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne.*

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas, I'sayke qıdghın ha'an:

- Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimençe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşıne xıleqa. Manbışe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qık'as.

³¹ Həməxüd ıxha, mane ğahıl İyerusalimençe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'ena hamane yəqqı'ne şene aqvayle. ³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'ne şene aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n ılgəə eyxhena samariyeğançena cune əmələyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qıykkın k'anyaqa qexhe. ³⁴ Samariyeğançena mang'usqa qıxha ı'xna çaxırıka hodğul, zeytunun qı'şid qadğı iy'talan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əmələlqa qıkkekana pılıke axvane cıgeqa, ğiyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qıyne yiğıl mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

- Mang'us g'ullux hee'e, zı huvuyınçile hexxada xarcxheene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesın».

³⁶ Qiyğa I'see Tavrata mə'əllimike qidghın ha'an:

- Ğu nəxüdnə hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa girxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavrata mə'əllimee eyhen:

- Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe. «Ğunad həməxüd he'e», - I'see mang'uk'le uvhu, - «ı'mı'r yiğna həməxüb vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebnə misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekayebişe I'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnanbışıka goruşmuş ıxhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Ğırgın nalok'bı sa'anbiyiy bınahbınanbı abaylenbiniy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. ² Fariseyariy Tavrata mə'əllimaşe ğud-ğudniy ha'ana:

- Mana insan bınahbınanbışıka yuşan ha'a, manbışıka kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ - Fıkır ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çınab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dişde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dişde? ⁵ Avaykimeyib, şadvalıka cune mıgabışılqa gyuvxhes. ⁶ Xaaqar qarımee, qoot'alasınbı cun hambazar, g'onşubı manbışik'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

- Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışıle xıl ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'əle yüç'ürne qopkuyne, bınah deşinbışıs manimee şadeepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşseyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazır qaahas dişde, xhıris üvxhəs dişde, xav alyak-valyak ha'as dişde man nuk'rayn pıl aveekasmee? ⁹ Aveekımee, qoot'alasınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışik'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykıyn!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

- Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışıke tovba hav'uyne insan-nimeeyid Allahne malyaa'ikaaşdab şadvalla həməxübna vuxhes.

¹¹ I'see inıd yuşan ha'uyın: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'inne duxee dekkık'le eyhen:

- Dek yiğın var-devlet, ğu yişde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale. Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yiğbışıle k'inne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna əqənane ölkeeqa. Ark'inne cıgeeyid azğunna i'mı'r vukku, ğırgın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane gahıl hamane ölkəe giyğalanbı it'umun mıssın vaxtbı, mang'uned i'mı're giyğalanbı dağamın yiğbı. ¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cıgaynbışde sang'usqa iş hivqas. Mang'vee mana g'ixelena cune çolbışeqa vokkar uxhiyxhana'as. ¹⁶ Dix həməxürniy mis qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuçud heli ixha deş.

17 Mana culqa qarı eyhen:

– Yizde dekkıqqa geeb işçer vob, manbışde gırğınç'vee gıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaa'ar missınçe qek'a. ¹⁸ Dekkısqa sark'il eyhesın: «Dek zı yığniyyı Allahne ögee bınahna iş hav'u. ¹⁹ Zı yığna dix ixhes layıq'ra deş vorna. İcaza hevle yığne işçeeşına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkik'le mana eǵ'ənançecar quvats'ı rəhı'm qavaylı. Dek mang'une ögiylqa g'adayxhvan qarı, xhılıbışeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

– Dek, zı yığniyyı, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yığna dix ixhes layıq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşik'le eyhen:

– Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayıy, g'elılqan g'elılınbı hele. ²³ Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodǵuybı ha'as. ²⁴ Ho'o dışde, yızda dix qık'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.

Manbı gıviyǵalanbı otxhan-ulyoǵa.

²⁵ Mane gahıl xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyyı huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qıdǵhın ha'uyın:

– Hucoone haynyaa eyxhe?

²⁷ Nukaree eyhen:

– Yığna çoc sak'ı, dekkeeyib mana saǵra-salamatra sak'ıva kokav'una dana gıvk'u.

²⁸ Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qıǵeç'u mana mizel aqqaqqa gıyǵal.

²⁹ Xərne duxee dekkık'le eyhen:

– Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işlemış ıxha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşika otxhun-ulyoǵas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş. ³⁰ Yıgın var-devlet otxhunne, pozǵunne yedaaşika iyırne duxays, gumee, sak'ı qarınç'a kokav'una dana gıvk'u.

³¹ Dekkee mang'uk'le eyhen:

– Dix, ğu hammaşe zaka vor, in gırğın zaqa vodunmen kar yığın vodun. ³² Həşdiyle şadepxhes, otxhun-ulyoǵas ıkkın: yığna çoc qık'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxüd ha'uyın t'bəədat ne Allahee q'abil ha'a?

Avaaltyne İzrailil sa deste insanar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne gırğınçılqa əməl ha'an. Məxbınbışk'le fariseyarnıy eyhen. Cəmə'ətın manbı geeb Allahıkan insanarnıy eyhe. Mane gahıl, sayıb sa mebnə deste naloq'bı sa'ane insanaaşınanıy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeysnıy tabıba vob. Nalok'bı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemış vooxhe. Nalok'bud gellesde vaxtal gexhançile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbınıy vooxhe. Mançil-allab manbışıqa duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

⁹ Şi mansanbışile qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışıs, mebnıbışılqa oǵançe avqa ilyaakane insanaaşıs, I'see inəxübna mısala ts'its'av'u:

¹⁰ «Q'öyre insan Allahne xaaqa ı'bəədat ha'as havayk'ananbı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'bı sa'ana.

¹¹ Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

- Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebin insanar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyiy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'bı sa'ana xhinnena. ¹² Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbıŝike yits'ibesda pay Allahne xaaqa qoolena.

¹³ Nalok'bı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ıkkən deŝiy, saccu cune koksıys ı'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Ğu ılğeç'e yizde bınahbışike.»

¹⁴ Mançile qiyğa I'see eyhen: «Farisey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abil ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mançil-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'una yugna xabar

Uvhuybışis sik'ı in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ıkkana yits'ıq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aalimaasıne uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-esde senbışe otk'un ixhesva eyhe. Geeb insanaasısse qətkəş əxecənva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykn. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fikirbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyn yıghıllə əlaamat otk'un. Mane əlaamatbışed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'ıynbı otk'un. Yəhyee otk'unne karbışın geedınbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'ıynbı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

¹ Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacıgee ıxha.

Cuvabcad Allah ıxha.

² Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

³ Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhınne karbışın

nencad Man dena itxhın deş.

⁴ I'mı'r Mançeeniy vob,

mane ı'mı'rınıb insanaaşış Nurniy hele.

⁵ Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

⁶ Allahee Yəhye donana insan g'ıxele. ⁷ Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecənva. ⁸ Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı.

⁹ Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gıyayhe.

¹⁰ Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş.

¹¹ Mana Cunbışisqar qareene,

manbışe Mana k'ane qı'ı deş.

¹² Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis,

Mang'une doyluqa inyam hı'ıynbışis,

Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu.

¹³ Manbı insanıke,

insanne xuruşuke

vuxhaynbı deş vob.

Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

¹⁴ Cuvabıke İnsan qıxha,

Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,

Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu.

Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'ı ıxha.

15 Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha:

– Zı Mang'ule hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyyə Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor».

16 Yişde girgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla çiqiqad qihna xayır-düəbi alyaat'u.

17 Q'aanun Mısayle ğana huvu,

hək'ena yugvallah I'sa Masixhule* ğana qabi.

18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.

Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.

Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdemee İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole. 20 Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'ı, qotkun uvhuyn:

– Zı Masixh deş vorna.

21 Manbışe Yəhyeyke qiyghının:

– Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne?

Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.

– Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne?

Yəhyee «De'eşva» eyhe.

22 – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şi hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?

23 Yəhyee manbışis alidghınıy qele:

– Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:

„Rəbbis yəq qopku qee'eva“

Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»

24 G'axuvuynbı fariseyaaşınbı‡ vuxha. 25 Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:

– Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?

26 Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, 27 Mana zale qiyyə qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışın baəğarıd aaqas kara idyayle.

28 İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

* **1:17** 1:17 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşine uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **1:19** 1:19 Leviyke g'abıynbı: İzrailiye yits'ıq'vane (12) nasilen sabı vooxhe. Allahee manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'əvxü. ‡ **1:24** 1:24 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletun ç'ak'ınbı vuxha.

²⁹ Qinne yiğil Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

- Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna UrgŞ haane! ³⁰ Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». ³¹ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletük'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yoq'u gicəpxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

³² Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

- Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. ³³ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yoq'u gicəpxı'ybı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicəpxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». ³⁴ Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

³⁵ Qinne yiğil Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. ³⁶ I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen:

- Allahna Urg haane!

³⁷ Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an. ³⁸ I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan:

- Şos hucoona ikkan?

Manbışe I'sayke qiyghanan:

- Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) ³⁹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb həpk'in Mana nyaayıy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. ⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykına» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ikkekka. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen:

- Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyniyke şaqa Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğil I'says Galileeyeeqa ı'qqəs ikkiykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. ⁴⁴ Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. ⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

- Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

- Nazaretğançe yugun kar qığec'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

- Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

Ş 1:29 1:29 Allahna Urg: Peesax bayram ixhesnang'a, cühüt'yaşe sa seniyn urgbınıy q'urbanna allya'anbı. Mane q'urbanbışe Allahee g'attıvxhan hav'u vuxhay yik'el qalya'a ıxha.

– İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailığançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Vak'le zı nençena ats'a?

I'see mang'us inəxdın alidghıniy qele:

– Filippee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

– Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. ⁵¹ Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dicesqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. ² I'sayka sacıgee Cun telebabı davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. ³ Məxüdü eyxhe otxhan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

– Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

– Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen:

– Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yahudeeşe gicəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'iyn yixhılle xədnı g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe. ⁷ I'see nukaraaşik'le eyhen:

– Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. ⁸ Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen:

– Həşdiyle sık'ınin alyaat'u, tamadaysqa ıkkee.

Manbışed ikkekkan. ⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'iyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nençe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ – Girging'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxamee, pisınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. ¹² Mançile qiyğa Mana yedikayıy çocaaşika, telebabışika sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva.

* **1:49** 1:49 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sleyman). Sayıd manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. † **1:51** 1:51 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Yəhye peyğambarık'le malaaikar gəə-ı'lqəən nyak' ögilycadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhinee vorva eyhes ıkkkan.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

¹³ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexheme, I'sa İyerusalimqa ayk'an. ¹⁴ Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. ¹⁵ Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışika sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınıd iskambı alytik'al hı'l, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁶ Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen:

– Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

¹⁷ Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «*Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykınıyn Zı gyoxhxhan ha'a*». ¹⁸ Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan:

– Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

¹⁹ I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

²⁰ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen:

– İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'l, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

²¹ I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. ²² Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuayne cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimıkana gaf

²³ I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuynə gellesde insanaaşə Mang'ulqa inyam ha'a. ²⁴ I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qıyżaran deşdiy. ²⁵ Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ıkkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

3

¹ Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. ² Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

³ I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qidyareene, Allahna Paççahıyvalla g'avces vəəxəs deş.

⁴ Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

– Q'əs qıxhane insanısse nəxi'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'ıç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

* **2:13** 2:13 Peesax: Allah qıdet'u ılgəç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşə co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * **3:1** 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

⁵ I'see inəxdın alidghınıy qele:

- Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paçcahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁶ Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. ⁷ Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. ⁸ Mits† çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürir Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

- Man karbı nəxüdne ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

- Ğu İzrailyna məəllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? ¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyñçusub şahaadat haa'a, şume yışda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. ¹² Zı şos ç'iyelyne karbışıke yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbışıke yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ılqəç'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. ¹⁴ Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne‡, İnsanna Dixır§ məxür ooqa qa'as ıkkən. ¹⁵ Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgınbışis gırgine gahbışisda ı'mı'r vuxhecənva. ¹⁶ Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançil-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımbabat'acənva, manbışıqa gırgine gahbışisda ı'mı'r vuxhecənva. ¹⁷ Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. ¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidyı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hidi'inçil-alla. ¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançil-allab manbı muhaakima haa'as. ²⁰ Pısın ha'ane gırgıng'uk'le Nur g'imeece eyxhe. Vuçe hı'inbı aq'valqa qığmeç'ecənva, Nurnane suralqa qarayle deş. ²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuçe hı'inbı aq'valqa qığeeç'ecənva Allah-nemee hı'ıva.

Yəhyee I'sayne hək'ee eyhe

²² Mançile qiyğa I'saiyiy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeqa qabayle. I'sa manbışıka maa'ar sabara gahna axu, maabınbışis xhineeqa k'yooc'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. ²³ Yəhyeeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. ²⁴ Yəhye manke zindaneeqa arçu deşdiy. ²⁵ Mane gahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudiyne əree, gicəpxı'yne hək'eena gaf gyooxha. ²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

† **3:8** 3:8 Mits: ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mits» sayid «rı'h». ‡ **3:14** 3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne: I'see Allahee İzrailybı Misirğançe qığav'una gah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a giviğalanbı Allahıləna haa'a. Mançil-alla Allahee manbışılqa xoçəbı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrailybı habat'a. Manke Mısee Allahılqə düə haa'a. Allahee mang'uk'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qüvxhu, ooqa qee'eva eyhe. Mane xoçeyqa ilyakkına üç'ürə axva ıxha. § **3:14** 3:14 İnsanna Dix: I'see geedne nəqçee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgine milletbışda xərna ixhes.

– Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gicərxı'ybı alyaat'a'a. Girginbıb Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen:

– İnsanısqə Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. ²⁸ Şu zı uvhuayne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masixh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürur zı şadexhe. ³⁰ Həşdiyle Mana axtı qıxhes ikkan, zıme k'ıl.

³¹ Ooğançe Qarına girgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbışde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınane girgıng'ule xərna vor. ³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançıs şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. ³³ Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. ³⁴ Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qıdiykkın hele. ³⁵ Dekkıs Dix ikkanva, girgın kar Mang'une xıyaqa quvu. ³⁶ Duxalqa inyam hı'ına girgıne gahbışde ı'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxhing'uk'leme ı'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

I'sayiy Samariyeençena zəiyfa

¹ Fariseyaaşik'le* I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxı'ybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. ² Yic gicərxı'ybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. ³ I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığəç'u Galileyeeqa meer ayk'an. ⁴ Mang'una yəq Samariyeençe ı'lğəə vuxha. ⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dixes Yusufus huvuayne cigabışıs k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. ⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşe ayreele. I'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alışsesva şahareeqa apk'ın vooxhe. ⁹ Samariyeegançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan:

– Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayiy?

(Yahudeşeyiy Samariyeebışe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see məng'ı's inəxdın alidğhıniy qele:

– Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas ı'mı'r hoolen xhyanniy heles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

* **4:1** 4:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **4:9** 4:9 Yahudeşeyiy Samariyeebışe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş: Samariyebıyiy cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban millettıd ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaaşe eyhenniy, samariyabışe din badal hı'ı, mançıl-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

- Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abid deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mi'r hoolen xhyan ixhes? ¹² Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbişed, cune çavra-vəq'əynid inençe xhyan ulyodğu.

¹³ I'see məng'i's inəxdın alidghiniy qele:

- İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. ¹⁴ Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğvəene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyın xhyan mang'une ad gırgıne gahbişis i'mi'r hoolene xhyan i'lqəəne cigalqa sak'alas.

¹⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen.

¹⁶ I'see zəiyfayk'le eyhen:

- Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera.

¹⁷ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zaqa adamiy deşda.

I'see məng'i'k'le eyhen:

- «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. ¹⁸ Vaqa xhoyre adamiy ixha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

¹⁹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. ²⁰ Yişde dekkaaşə ine suval i'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişə, eyhen, i'bəədat ha'asın ciga İyerusalim vodun.

²¹ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bəədat ine suvaylid İyerusalimıd ha'as deş. ²² Şu, Samariyeebişə nişismecad i'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şi nişisiy i'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhuniyid şaken, Yahudeeşiken vod. ²³ Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe i'bəədat ha'anbişə, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'i i'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüdü i'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. ²⁴ Allah Rı'h vorna. Mang'us i'bəədat ha'anbişə hək'eda Rı'hı's sik'i i'bəədat ha'as ikkan.

²⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarimee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın.

²⁶ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

²⁷ Mane gahıl I'sayn telebabı siviyk'al. Manbişik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məng'i'ke ikkan?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. ²⁸ Manke zəiyfee xiledın parç ç'iyelqa gixhxı, şaharəeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

²⁹ - Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor?

³⁰ İnsanar şaharəençe qiğəepç'i I'saysqa qavayle. ³¹ Mane gahıl Mang'une telebabışə «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe.

³² I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zaqə məxdın otxuniy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adıynıxanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın otxuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. ³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zıme şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! ³⁶ Qıviyşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısa ı'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qıviyşalnar sacıgee şadepxhesınbı. ³⁷ Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qıviyşalnaxheva» qotkun vodun. ³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas g'axuvu. Mebinbışe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u.

Samariyebışe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəyifce «Mang'vee, zı hı'ıyn gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırıra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yığna axvana.

⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geeb qeepxha. ⁴² Samariyebışe zəyifayk'le eyhe ıxha:

- Şi saccu ğu uvhuynne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor.

I'see paççahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yığile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. ⁴⁴ Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabışee hı'rmat voxhena deşva. ⁴⁵ I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbışe Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'ıyn gırgın kar g'acuyın.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'ıyne Galileyayne Kana eyhene xıveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ık'ar eyxhe. ⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Şok'le əlaamatbıyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hoorə, yığna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. ⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yığna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəçqəniy vor. ⁵² Mang'vee manbışike «Yızda dix müsane yug qexhe gırgılyva» qiyghan. Manbışe eyhen:

- Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'il qıxha.

53 Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılıyniy «Hooru, yiğna dix axvasdava» uvhu.

Manke vuceyid, cune xaane gırgınbıseb I'salqa inyam ha'a.
54 Man I'see Yahudeyeençe Galileeyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. ² İyerusalimeene Vəq'əbışın akkava eyhene cıgee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin ciganiy vod. ³ Mane cıgabısee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nıbı, k'aanbıyiy paralıc ı'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbışe xhinen ı'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. ⁴ [Rəbbin malaaik gahıle-gahılqa avqa giç'u, xhyan ı'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ık'ar bı yug qeedaxhe ıxha.]^{*} ⁵ Maa'ar manbışde k'ane xhebs'ale molyulle (38) senna ık'arna insan ıxha. ⁶ I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhxhen, mana ık'arna geeb gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan:

– Yug qıxhes ıkkannane?

⁷ İk'arang'vee Mang'us inəxdın alidghuniy qele:

– Xərna, yizde k'ane, xhyan ı'ğı'ykırmee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxhe, ğu galırxhuyn karıd alyaat'u, hooru!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galırxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna.

Man Şabbatın yiğ† eyxhe. ¹⁰ Mançıl-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

– G'iyına Şabbatın yiğ vod, ğu galırxhuyn kar g'iyına haqqas ıkkın deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

– Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galırxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbışe qiyghanan:

– Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaaşıl alıkkı ayk'anna. ¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

– Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbışika cuvabilqa arı

* **5:4** 5:4 İn cıga qiyğiyne aalimaşe hexxı'ı. Manbışıs nya'asıy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ıkkıyın. † **5:9** 5:9 Şabbatın yiğ. Cühüt'yaaşine ülcümün yıghud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkınva otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahılıne dındaraaşee mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

16 I'see man Şabbatne yığıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yığbı alya'a. 17 I'seeme manbışik'le eyhen:

- Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

18 Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiyan. Mang'vee Şabbatne yığıl iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

19 I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a. 20 Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. 21 Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbışis i'mı'r hoolle. 22 Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, 23 Dekkis hı'rmat giviyxhena xhinne, Dicesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dices hı'rmat gıvdiyheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat giviyxhe deş.

24 Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alixhxı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışisda i'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxın, üç'ür qıxa. 25 Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dıxen ses hapt'ıynbışik'le g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. 26 Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dicesib Cune ab i'mı'r Mang'vee hoolle. 27 Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xıyaqa quvu.

28 Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. 29 Nyuq'vneençe qıĝeepç'esınbı, yugvalla hav'ıynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla hav'ıynbımeə Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. 30 Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı alĝavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbışda qopkuvalla haagva

31 - Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. 32 Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. 33 Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. 34 Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvxhıneenva Zı man şok'le eyhe. 35 Yəhye gyopxhannayıy işıx helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işıĝee şadepxhes vukkiykn.

36 Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. 37 Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. 38 Mang'un cuvabıd vuşde yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. 39 Şos Muq'addasın Otk'unıyib xət qeedaxhe.

Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbıšıde i'mrenbime vuxhes. Yic, Mançınıb Yizde hək'ee şahaadat haa'a. ⁴⁰ Şosmee gırgıne gahbıšıde i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş.

⁴¹ İnsanaaşine axtı q'ılqqa, Zı axucar deş. ⁴² Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşin. ⁴³ Zı Yizde Dekkine doyuqe qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyuqe qareene, şos mana ikkiykanasda. ⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? ⁴⁵ Şosqa həməxüd qımayləcen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirniyxan gıxhxhes. Şolqa taxsir gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. ⁴⁶ Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asinniy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'uninniy. ⁴⁷ Şu Mısee otk'uninçılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'ya'a

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqqa ılğeç'e. ² Mang'vee vuk'aranbışik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. ³ I'sa suvalqqa ılqeç'u, Cune telebabıšıka giy'ar. ⁴ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhe ıxha.

⁵ I'see vuk'ul ooqqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippik'le eyhen:

- İne insanaaşe oxhanasın gıney, neçene şı alışşes?

⁶ I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. ⁷ Filipp ee alidghniy qele:

- Manbıšde gırgıng'vee sa ghaledın gıney oxh necenva, q'öd vəş (200) dinarısın† gıneyid alışvee, g'ıdiyxhar!

⁸ Telebabıšde sang'vee Şimon-Pyoturne çocce Andreyye I'sayk'le eyhen:

⁹ - İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee?

¹⁰ I'see eyhen:

- Millet gıy'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe. ¹¹ I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Gırgıng'vee cus nimeeniy ıkkın manimeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. ¹² Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen:

- Hexxada axuyn gırgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

¹³ Manbıše, insanaaşine ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'mee, yits'ıq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. ¹⁴ Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen:

* **6:4** 6:4 Peesax: Allah qıdet'u ılğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarlıəğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **6:7** 6:7 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğınde işis hoole vuxha.

– Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

¹⁵ I'sayk'le insanar abı, Cuke guuncar paççah ha'asva ats'axhəhen. Mançil-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

¹⁶ Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'i, ¹⁷ lotk'eeqa gıviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. ¹⁸ İt'umna mıtı aa vuxhayke, goleedın xhyan i'ğiykar eyxhe. ¹⁹ Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometirmee apk'iniyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöo. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

²⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, Zı vorna.

²¹ Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mügleqqa, cos ikkanne cigeeqa qabı hipxhıriynbı.

I'mı'r hoolen gıney

²² Qınne yigıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ixhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışika gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'invab ats'anniy. ²³ Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. ²⁴ İnsanaaşık'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'idevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. ²⁵ Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykımee, qiyghanan:

– Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbışıs inəxdın alidghıniy qele:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. ²⁷ Sık'ınne gahıle qı'çı' əlyhəsde otxhuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışıs i'mı'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee‡ heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbışe I'sayke qiyghanan:

– Allahıs ikkanan işbı g'acesdemee, şı hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

– Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şı mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? ³¹ Yişde dekkaaşe sahree mannaŞ opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbışıs oxhanas xəybışeənçe gıney huvu*»*.

³² I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. ³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeyıs i'mı'r hoolen vod.

‡ **6:27** 6:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

Ş **6:31** 6:31 manna: Mısa peyğambarne gahıl, Allahee man otxhuniy İzrailıyşıs sahree gıney xhinnee huvu. * **6:31** 6:31 İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40).

³⁴ Manbışe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbışik'le eyhen:

– I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hı'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. ³⁶ Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. ³⁷ Dekkee Zas huvuyngırın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş. ³⁸ Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı. ³⁹ Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğiyne yigilyıb Zı manbı üç'üb qee'ecen. ⁴⁰ Yizde Dekkis ıkkanan, Dix g'acu inyam hı'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışısdı ı'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yigil üç'üb qee'ecen.

⁴¹ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. ⁴² Manbışe eyhen:

– Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

⁴³ I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– I'məəq'ə. ⁴⁴ Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yigil üç'ür qa'as. ⁴⁵ Peyğambaraaşına kitabbışe otk'un vod: «*Manbışde gırgıng'us Allahee xət qa'as*»†. Dekkike g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. ⁴⁶ Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. ⁴⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışısdı ı'mı'r vuxhes. ⁴⁸ I'mren gıney Zı vorna. ⁴⁹ Vuşde dekkaaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. ⁵⁰ İnnee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan mısacar qik'as deş. ⁵¹ Xəənçe qadıyn ı'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke otxhune, gırgıne gahbışısdı ı'mrena ixhes. Dyunyeyne ı'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun.

⁵² Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle:

– Şi oxhnecenva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

⁵³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydodğvee, vuşde ab ı'mı'r vuxhes deş. ⁵⁴ Yizde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışısdı ı'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yigil üç'ür qa'as, ⁵⁵ Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebıb hək'en ulyodğuyva. ⁵⁶ Yizde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yizde ar axva, Zınar mang'une ar axva. ⁵⁷ Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas ı'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us ı'mı'r hevles. ⁵⁸ İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışısdı ı'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaşe otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

⁵⁹ Manva I'see, Kefernahumne sinagoge‡ xət qa'amee uvhu.

† 6:45 6:45 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13). ‡ 6:59 6:59 sinagoga: Cühüt'yaar maa Muq'addasın Otk'unıyıbı qətqəsiy ı'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbışee sinagogbı ixhaynbı.

Telebabışde sabaranbışe I'sa g'alerçu, avayk'ananbı

⁶⁰ Man eyhen g'ayxhıme telebabışde sabaranbışe eyhen:

- İn nıme dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alixhxhes əxəyee?

⁶¹ I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

- Mane cuvabılyne şu qaçapxır? ⁶² Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa ı'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? ⁶³ I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy ı'mı'r vob. ⁶⁴ Şoqa inyam hidya'anbıv vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'asinbıv, Vuc mering'une xılyaqə qelesdar ögeecarniy ats'a.

⁶⁵ Mang'vee eyhen:

- Zı mançil-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zəsqa qıxhes əxəs deş.

⁶⁶ Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. ⁶⁷ Manke I'see yits'ıq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

- Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

⁶⁸ Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

- Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışısdı ı'mı'r hool. ⁶⁹ Şı inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

⁷⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şu, yits'ıq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

⁷¹ Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixine, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xılyaqə qeles ikkiykan.

7*I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş*

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyee ı'ğiykar. Yahudeşine ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ıkkıanva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. ² Yahudeşin K'odiybışin bayram* k'ane qıxha ıxha. ³ Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa ımaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. ⁴ Vuc qıvaats'as ıkkıanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e.

⁵ Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. ⁶ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yızda gah qabı deş, şosme mısa qadiy ha'as eyxhen. ⁷ Dyunyeys şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançin işbı pısinbı ıxhay aq'val aqqaqqava. ⁸ Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçil-alla, maqa ı'qqəs deş.

⁹ I'see manıd uvhu, Galileyee axva.

I'sa İyerusalımeeqa hayk'an

* **7:2** 7:2 Yahudeşin K'odiybışin bayram: man Allahee İzrailıyışis huvuyın bayram vodun. Man ts'uvulıqa şağavbı sa'ane gahıl eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar k'odiybışee, çadırbışee aaxva vuxha. Məxüdü manbışe co Allahee Misirğançe nəxübiy g'attıvxhan hav'ıva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğançe qıgeepç'iyle qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışis gırgın hele ıxha.

¹⁰ Mang'un çöcar bayrameeqa hapk'iniyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'idecesin xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. ¹¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qidghın ha'a ixha.

¹² I'sa milletne ghalecar ixha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ixha. ¹³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

¹⁴ Bayramın sura ixhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. ¹⁵ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

– Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar atş'a?

¹⁶ I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. ¹⁷ Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkən, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ixhay ats'axxhesin. ¹⁸ Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkən. Vuc G'axuvunə axtı qa'as ıkkənə qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. ¹⁹ Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkən?

²⁰ Milletın alidghınıy qele:

– Yiğne ad cinıd. Şavusiy Ğu gik'as ıkkən?

²¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. ²² Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dideeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğlib sunnat haa'a. ²³ Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecənvə, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-alləne Zı Şabbatıl insan bıkırırə yug qı'ıvə, şu Zalqa qəl haa'a? ²⁴ Şu aq'vale g'ecən xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaaki, muhaakima hee'e.

I'sa Masixhne?

²⁵ Manke İyerusalimne milletın eyhen:

– Gik'as ıkkənə manə dışde vor? ²⁶ Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe gırgın yuşən he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mıts'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erər Masixh† ixhay ats'axxhə ixhes. ²⁷ Yic manə İnsan nənçə ixhay şak'le ats'an. Masixh qöömee, Manə nənçə ixhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş‡.

²⁸ Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

– Şok'le hək'erər Zı ats'anə, nənçə qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, ²⁹ Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.

† **7:26** 7:26 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ixha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ixha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nəvə eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ixhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvəllə hav'uy gozet ha'a ixha. ‡ **7:27** 7:27 Manə nənçə ixhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş: Manə gahlı sassanbışe eyhe ixha: «Masixh, peyğambaraaşine kitabışee otk'unıyn xhinnee, Bet-Lexemeənçə qales». Mansanbışemee, Masixh qalesın cığə şavuk'lecad ats'a ixhes deşvə, eyhe ixha. İnsanaaşə, I'sa Galileeyənçə vorvə ats'axxhə, Manə Masixh deşvə eyhe ixha.

³⁰ Manbışis İ'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. ³¹ Milletikene geebınbışe Mang'ulqa inyam hı'ı, eyhen:

– Masıxh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis İ'sa aqqas ikkiykan

³² Fariseyaşik'leŞ milletın İ'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

³³ İ'see eyhen:

– Zı şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. ³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cıgeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qıdghın ha'a:

– Şak'le ivdeekesde cıgeeqa nyaqanıyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? ³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cıgeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ikkan?

İ'mı'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yığıl İ'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

– Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen. ³⁸ Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hı'ıyng'une yik'eençe, İ'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstsos.

³⁹ Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee İ'sayna xəbvalla mankilqame hidyag'uyñçıl-alla, inyam ha'anbışis man Rı'hı'ne huvu ıxha deş.

İnsanar İ'sayl-alla cuvabılqa abayle

⁴⁰ Milletikene sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. ⁴¹ Sabaranbışemee «İna Masıxhır» eyhe, samebınbışemee eyhen:

– Masıxh Galıleyeençe'e qales deş. ⁴² Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışee otk'un dışde, Masıxh Davudne nasılənçena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xıveençe qales*?

⁴³ İnsanar İ'sayl-alla cuvabılqa abayle. ⁴⁴ Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykıneeeyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe İ'salqa inyam haa'a deş

⁴⁵ G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayıy fariseeyaaşine k'anyaqa sapk'ılmee, manbışe g'aravulyçeeşike qiyghanan:

– Nya'a şu Mana qıdyarı?

⁴⁶ G'aravulyçeeşe eyhen:

– Həşdılyqamee sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

⁴⁷ Fariseyaşe manbışik'le eyhen:

– Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? ⁴⁸ Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? ⁴⁹ İne milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı!

Ş 7:32 7:32 Fariseyar: Manbı İ'sayne gahulin dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. * 7:42 7:42 Mançine hək'ee Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

⁵⁰ Ögilycar I'sayne k'anyaqa ariyne Nikodim donane fariseyee manbişik'le eyhen:

⁵¹ – Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hı'iy qotkuda deş.

⁵² Manbişe Nikodimik'le eyhen:

– Deşxhee, ğunar G'alileyeençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesin, sacar peyğambar Galileyeençe qöö deş.

[I'sayiy zina hı'ına zəiyfa

⁵³ Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8

¹ I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. ² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Girğun millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. ³ Q'aanunne mə'əllimaşeşeyiy fariseyaşe* zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, ⁴ I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı. ⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe?

⁶ Man I'sa siliys ı'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. ⁷ Mang'uke meed qidghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbişik'le eyhen:

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbişile otçu k'ıninbişilqamee sassabna mançe qıgeepç'ı avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva. ¹⁰ I'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

Manke I'see eyhen:

– Zınab yiğne gardanaqa bınah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.]†

I'sa dyunyeyn Nur

¹² Qiyğa I'see milletik'le eyhen:

– Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qööna mısacar miç'axıyvalee iykaras deş, mang'uqa ı'mı'r hoolen Nur ixhes.

¹³ Fariseyaşe Mang'uk'le eyhen:

– Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançil-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ I'see manbişis alidghınıy qele:

* **8:3** 8:3 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbişik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebnbişisib xəp qaa'a vuxha. † **8:11** 8:11 İna zina hı'ına zəiyfayne hək'eena xabar qiyğiyne aalimaşe hexxav'u.

- Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yizda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsva ats'ançil-alla. Şok'ləme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. ¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. ¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançil-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. ¹⁷ Vuşde Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. ¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke I'sayke qiyghanan:

- Yiğna Dek nyaane vor?

I'see alidghıniy qele:

- Şok'le Zınar, Yizda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy, Yizda Dekkır ats'axhxhedaniy.

²⁰ I'see manva nezırna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidıpxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

- Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

- Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ıkkın?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

- Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. ²⁴ Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençılqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyıyva. ²⁶ Vuşde hək'ee eyhesınıd, şu muhaakima haa'asınıd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. ²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- İnsanna Dix‡ şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'ı, Zı man eyhe. ²⁹ Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ıkkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alərçu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a.

Hək'ençin insanar g'attivxhanaa'as

³¹ Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

- Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. ³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as.

‡ **8:28** 8:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne millətbişda xərna ixhes.

³³ Yahudeeşe I'says alidghınıy qele:

- Şi İbrıhımne nasileençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. ³⁵ Nukar xizanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva. ³⁶ Mançıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı. ³⁷ Zak'le şu İbrıhımne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ıkkın. ³⁸ Zı Dekkine k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. ⁴⁰ Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ıkkın. İbrıhımee məxüd hı'ı deşdiy. ⁴¹ Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

- Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ikkiykanasdaniy, Zı Allahusse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. ⁴³ Şos Zı eyhençil k'ırı alixhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidixxhar. ⁴⁴ Şu vuşde dekkıkenbı - iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkın. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. ⁴⁵ Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. ⁴⁶ Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? ⁴⁷ Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş.

I'sayiy İbrıhım

⁴⁸ Yahudeeşe I'says inəxdın alidghınıy qele:

- Ğu SamariyeğançenaŞ vor, Yiğne adıd cınıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe?

⁴⁹ I'see alidghınıy qele:

- Yizde ad cın deşin, Zı Yizde Dekkıs hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. ⁵⁰ Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. ⁵¹ Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

⁵² Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

- Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cınıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. ⁵³ Deşxhee, Ğu yışda dek eyxhena İbrıhımiler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

Ş 8:48 8:48 Samariyeğançena: cühüt'yuk'le mane gahl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyy akaran karniy vod.

⁵⁴ I'see alidghıniy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yızda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, ⁵⁵ şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an. ⁵⁶ Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar.

⁵⁷ Mançıl-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

⁵⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

⁵⁹ Mane gahıl I'sa g'ayeqqa helesva manbışe ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9

I'see bı'rq'ı'na yug qa'a

¹ I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəməe, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. ² Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

³ I'see alidghıniy qele:

– Man, mang'ıneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüd ıxha. Allahın işbı mang'une ı'mree g'acencıva məxüd ıxha.

⁴ Yiğne yiğın şı, Zı G'axıvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. ⁵ Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyuneyn Nur vodun.

⁶ Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva. ⁷ Qiyğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

(Şiloah «g'axıvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa sıyk'al. ⁸ Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen:

– Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dışee?

⁹ Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbışee qiyghan:

– Nəxüdnə yiğne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

– I'sava eyhene sang'vee bəttağ hı'ı, yızde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı.

¹² Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaaşe yug qıxhayg'us qidghınbı ha'a

* **8:58** 8:58 «Zı Vorna»: I'see inyaa Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuka eyhe. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxhanne ğı'ç'iyne K'ane ağmış hı'ı. İnsanaaşısqa məxüd qayle Mang'vee kufurnıyxhan hı'ı. Mançıl-allar manbışıs Mana gik'as ikkiykan.

13 İnsanaaşə uleppi yug qıxhana fariseyaaşine* k'anyaqa arayle.
14 I'see bəttəğ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ıxha. 15 Fariseyaaşə mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen:

– Mang'vee yizde ulelqa bəttəğ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

16 Manke fariseyaaşine sabarabışe eyhen:

– İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a.

Mebınbışe eyhen:

– Bınahnang'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabılqa abayle.

17 Manke manbışe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

– Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppi qı'ı.

Mang'vee alidghınıy qele:

– Mana peyğambar vor.

18 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançil-alla manbışe mang'un dekkiy-yed qoot'al.

19 Mang'une dekkıkeyiy-yedıke qiyghanan:

– Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüдне mang'uk'le həşde g'eece?

20 Dekkeeyiy-yedee eyhen:

– Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedıke ıxha.

21 Həşde nəxüдне mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın.

22 Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masıxhvə‡ gardanaqa alyaat'uyn gırgınbı sinagogeençə§ g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha.

23 Mançil-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

24 Fariseyaaşə uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

– Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

25 Mang'vee alidghınıy qele:

– Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'ranıy vor, həşdəme zak'le g'ecen.

26 Fariseyaaşə meed mang'uke qiyghanan:

– Mang'vee vak hucoonə hı'ı? Uleppi nəxüдне qı'ı?

27 Mang'vee alidghınıy qele:

* **9:13** 9:13 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **9:14** 9:14 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkıanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılıne fariseyaaşə mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **9:22** 9:22 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaasıke g'attıxhan hı'ı, dyunyeyıs xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. § **9:22** 9:22 sinagoga: Cühüt'yaaşə l'bəədat ha'an cıga.

- Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançil q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

²⁸ Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen:

- Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. ²⁹ Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname nençe qariy ats'a deş.

³⁰ Mane insanee manbışik'le eyhen:

- Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nençe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppı qı'ıynbı. ³¹ Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışil k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. ³² Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppı qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. ³³ Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy.

³⁴ Manbışe mane insanıs alidghıniy qele:

- Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xət qa'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

³⁵ Mana insan g'aqa g'e'eşşuynçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen:

- Ğu İsanne Duxalqa inyam ha'anne?

³⁶ Mang'vee qiyghanan:

- Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

³⁸ Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ I'see eyhen:

- Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecenbıb bı'rq'ı qeəpxhecen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan:

- Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

¹ I'see meed eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. ² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. ³ G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı do bışka gott'ul g'aqa qığa'a. ⁴ Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qığı'ıyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. ⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançil-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışilqa hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişin akka Zı vorna. ⁸ Zale ögil qabıynbışin gırgınbı sıxnareriyy g'uldurar vuxha, vəq'əbişe manbışil k'ırı alixhxhı deş. ⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığeç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın. ¹⁰ Sıxnariy saccu qöqəsiyy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına i'mı'r hevles, gyavts'u güvxhuna i'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-alla cun can q'urbanna hele. ¹² Pılıke aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişilqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbi g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. ¹³ Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ıxhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbişil-alla Yızın can q'urbanna hele. ¹⁶ Zaqa menne ağıleənçenid vəq'əbi vodınbı. Zas manbıd qales ıkkın. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyyi sa çoban ixhes. ¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ıkkanna. ¹⁸ Şavaacad Yızın can iləşşe deş, man Zıcad hele. Man helesid, yı'q'əlqa alyat'asid Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yızde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. ²⁰ Manbışde gellesing'vee eyhen:

- Mang'une ad cinid, Mana bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

²¹ Məbınbışeme eyhen:

- Cınaaşə aqqıyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinusse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışin I'sayka uğoodiy

²² Qı'dim ıxha. Mane gahıl İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram* ağayhe ıxha. ²³ I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sileymanne doyuulyne dirakbışil oab daxanane cigee iykar ıxha. ²⁴ Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

- Mısılqameene Ğu yişin sabır siliys i'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidı'ı, eyhe.

²⁵ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, şume mançilqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkına doyuule ha'anecad işbişe Zı vuşu ıxhay eyhen. ²⁶ Şume mançilqa hayeebaxhe deş, Yızde vəq'əbişinbı devxhal-alla. ²⁷ Yızde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqa qıhna qöö. ²⁸ Zı mançis gırgıne gahbışisda i'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yızde xılənçe g'ayşes deş. ²⁹ Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkına xılənçe g'ayşes əxəs deş. ³⁰ Zınayiy Dek sa vobınbı.

* **10:22** 10:22 Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram: man bayram ağayhe gibğılıynbı 165-de senile yişde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav mətta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaaşine g'oşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa byutbışis i'bədat ha'a ıxha.

³¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbişe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'iyele g'ayebı alyaat'a. ³² I'see manbışik'le eyhen:

– Dekkuke qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ikkan?

³³ Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'us alidghuniy qele:

– Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ikkan. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüd Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ikkan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»†?

³⁵ Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. ³⁶ Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxi', dyunyelqa G'axuvu. ³⁷ Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. ³⁸ Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesinniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

³⁹ Manbışis meer I'sa aqqas ikkiykan, I'same manbışde xılənçe iygvalyna. ⁴⁰ Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. ⁴¹ Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:

– Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığeç'u.

⁴² Geeb insanaaşe maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

¹ Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha. ² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbişika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ıxha. ³ Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkana insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen:

– Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvallyiy Allahne Dixena axtıvalla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha.

⁶ Lazar ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc ariyne cigee q'ölle yiğnar axvana. ⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

⁸ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, şaane Yahudeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'ırıra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan?

⁹ I'see alidghuniy qele:

– Yiğ yits'ıq'vəble (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece. ¹⁰ Xəmde iykar-name, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen:

† 10:34 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

- Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'in. Zı mana oza qa'as i'qqə.

¹² Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. ¹⁴ I'see manbışike vuççud dyugul hidi'i eyhen:

- Lazar qik'una. ¹⁵ Vuşdemeeyyi, şu inyam h'iynemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen:

- Vüqqəs, şınab yişde Mə'əlimıka hapt'as.

¹⁷ Maqa arimee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiğva ats'axhxhe. ¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane şaharbişde yi'q'nəe xhebne kilometrılqə ələəna yəq vuxha.) ¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramus çoc qik'uva baş-sağlığıyvalla hevles abayle. ²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqa qıgeec'e. Mayramme xaə eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. ²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın.

²³ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Yiğna çoc üç'ür qixhesda.

²⁴ Martee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiye yiğıl manar üç'ür qixhesda.

²⁵ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Üç'üb qeepxhayiy İ'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. ²⁶ Gırgın üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?

²⁷ Martee Mang'us alidghuniy qele:

- Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masixh* Ğu vorna.

²⁸ Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'in dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:

- Mə'əllim inyaa vor, Ğu vor qeet'al.

²⁹ Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyeele. ³⁰ I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa arıyne cıgee axva.

³¹ Mayramıka sacıgeene xaane məng'i's baş-sağlığıyvalla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışik'le məxüd ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yi'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an.

³² Mayram I'sanane cıgeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy.

³³ I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. ³⁴ I'see manbışike qiyghanan:

* **11:27** 11:27 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyyi peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybişik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'i, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

– Qik'una nyaqane gixhxı?'

Manbişe eyhen:

– Xərna, qora ilekke.

³⁵ I'sa geşşena. ³⁶ Manke Yahudeeşe eyhen:

– İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ikkan ıxha!

³⁷ Manbişde sassang'vee eyhen:

– Mang'vee bı'rq'ı'ng'un uleppi qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee?

³⁸ Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. ³⁹ I'see eyhen:

– G'aye g'avşe.

Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'uyın yoq'ulle yiğ vod.

⁴⁰ I'see eyhen:

– Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda?

⁴¹ Məxüb g'aye g'oosena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen:

– Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxıva, Zı Vas şukur haa'a. ⁴² Zak'le ats'an, Vak'le gırgine gahbişilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva.

⁴³ Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen:

– Lazar, g'aqa qığeç'e!

⁴⁴ Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une g'elybişil xileppişil kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.

I'see manbişik'le eyhen:

– Mang'un g'elybı-xileppi eeqe, hooracen.

Yahudeeşde ç'ak'ınbişis I'sa gik'as ikkiykan

⁴⁵ Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbişe Mang'ulqa inyam ha'a. ⁴⁶ Manbişin sabarabı fariseyaaşisqa[†] hapk'ın, I'see hı'iyın manbişis yuşan ha'a.

⁴⁷ Manke kaahinaaşin ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe Aali Şuura[‡] sav'u, eyhen:

– Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. ⁴⁸ Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakiniy yişde milletıkın ha'asın.

⁴⁹ Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahinee Kayafee manbişik'le eyhen:

– Şok'le vuçud ats'a deş. ⁵⁰ Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletıkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe.

⁵¹ Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahin ıxhayke peygambariyvalla hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. ⁵² Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəng'ə ehvkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdeme qik'as.

[†] **11:46** 11:46 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. [‡] **11:47** 11:47 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahinar, Q'aanunın mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

⁵³ Mane yiğile manbişe fikir ooxhan giviyğal I'sa nəxüriy gik'asva.
⁵⁴ Mançil-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbişik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışika maa'ar axva.

⁵⁵ Yahudeeşin Peesax§ bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar mətəpxhesva Peesaxıle ögil xivaaşençe İyerusalimeeqa avayk'an.
⁵⁶ Manbişe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen:

– Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyxan?

⁵⁷ Kaahinaaşin ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaay ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12

Mayramee I'sayne g'elybişilqa gıranın q'ış qadağva

¹ Peesaxıle yixhille yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. ² Maa'ad I'saynemee otxhuniy hele ıxha. Marteyid sufranılqa otxhanan haqqa ıxha. Lazarır I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbişde yı'q'nee eyxhe. ³ Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybişilqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışika Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. ⁴ I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen:

⁵ – Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinaris* massa huvu, kar deşinbişis bit'al hidi'i?

⁶ Mang'vee man cuvab kar deşinbişda haa'ava deş eyhe, sixnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utyə quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha.

⁷ I'see eyhen:

– Mana i'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesın xhinnee qı'ı. ⁸ Kar deşinbı gırgıne gahbişilycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbişil şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vuçee hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı. ¹⁰⁻¹¹ Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hı'ı. Mançil-alla kaahinaaşin ç'ak'ınbişis Lazar gik'as ikkiykan.

I'sa İyerusalimeeqa paççah xhinne ikkeç'e

¹² Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. ¹³ Manbişe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qıgeebaç'e. Manbişe eyhen:

– *Hosanna*†!

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!

§ 11:55 11:55 Peesax: Allah qıdet'u ilğəç'uva ağayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy ağayheva, nəxüdiy ağahas ıkkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * 12:5 12:5 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğısdə işis hoole vuxha. † 12:13 12:13 Hosanna: cühüt'yaşine mizel «Şi g'attıvxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha.

İzrailyne Paççahıs şukur vuxhena!

¹⁴ I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

¹⁵ «*Sionna yiş*‡, *qimeeqən!*

İleeke, yiğna Paççah

sa q'uduxul alixı vor qöö!»§

¹⁶ Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı q'iyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. ¹⁷ I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür q'i'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletın mançına gaf haa'a. ¹⁸ Milletük'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ixha, mançil-allad millet Mang'une ögilqa adayle. ¹⁹ Mançil-alla Fariseyaaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

– Vuççud yişde xılençe qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

²⁰ Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatısva abıynbişde yı'q'nee Yunarıb vuxhaynbı. ²¹ Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'yaa'a:

– Xərna, şak'le I'sa g'aces ıkkın.

²² Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. ²³ I'see alidghniy qele:

– İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. ²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'aaypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. ²⁵ Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbişis havaces. ²⁶ Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yizda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yizde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

²⁷ Həşde Yızın yik' ıneyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahıneemeəcar qarı. ²⁸ Dek, Yiğın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qayle:

– Yızın do axtı qı'ıyn, meedıd axtı qa'asın!

²⁹ Maa'ab ulyobzurne sabaranbişe eyhen:

– Xəybi g'əhətqı'.

Mansanbişed eyhen:

– Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

³⁰ I'see manbişis alidghniy qele:

– Man ses Yızdemeə deş, vuşdemee qadı. ³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ıkkekkın iblis g'eheşsesda. ³² Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. ³⁴ Milletın Mang'us alidghniy qele:

‡ **12:15** 12:15 Sionna yiş: man İyerusalımva eyhen vodun. Sion İyerusalım alyaa'v'una tepa vobna. § **12:15** 12:15 İnəxüd Zakariy peyğambarne kitabee otk'un (9:9). * **12:19** 12:19 Fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dındarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

– Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masixh† gırgıne gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalin şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy ats'a eyxhen deş. ³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebınbışe I'salqa inyam ha'a deş

³⁷ I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. ³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

³⁹ Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

⁴⁰ «Allahee manbışin uleppi bı'rq' qı'ı,

yik'bid g'ayelqa sak'al hı'ı,

uleppışika g'imececenva,

yik'bışısıd haymeexhecenva,

Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva».§

⁴¹ Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'ı.

⁴² Ç'ak'ınbışde geebınbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe* g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. ⁴³ Manbışis Allahee deş, insanaaşe cos q'iyमत huvu vukkiykan.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

⁴⁴ I'see axtıda eyhen:

– Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. ⁴⁵ Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. ⁴⁶ Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

⁴⁷ Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'ı, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. ⁴⁸ Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdyana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğıl mana mançin muhaakima ha'as. ⁴⁹ Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. ⁵⁰ Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışısda ı'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

† **12:34** 12:34 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ **12:38** 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1). § **12:40** 12:40 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:10).

* **12:42** 12:42 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

13

I'see telebabışın g'elybı hoyğal

¹ Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeylin Cun telebabı vukkiyküninbı. Mang'us manbı qık'asmeə vukkiykananbı.

² Exhalin otxhunıy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqə qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha. ³ I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqə quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. ⁴ Mana sufranile oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. ⁵ Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. ⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghınıy qele:

– Zı ğu hudyorğuleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghınıy qele:

– Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppıd, vuk'ulyub hooğle.

¹⁰ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançe-avqamee mətıra vor. Şunab mətıba vob, saccu gırgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqə qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı mətıba deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen:

– Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? ¹³ Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. ¹⁴ Zı Mə'əllimiy Xərnang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkən. ¹⁵ Zı şok'le şu ha'as ıkkənən haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. ¹⁶ Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. ¹⁷ Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb.

¹⁸ Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'unıyn ixhecen:

«Yızın gıney otxhuning'vee

*Zalqa g'el g'ott'ul».**

¹⁹ Man karbı gırgınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes. ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyın insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayıy mering'une xılyaqə qelesva eyhe

* 13:18 13:18 İnəxüdü Zaburee otk'un (40:10).

²¹ Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xilyaqa qeles.

²² Telebabışık'le I'see şavne hək'eeyiy eyheva dyats'axhxha, sana-sang'uqa ilyaaka. ²³ I'says telebabışike sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha. ²⁴ Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeyiy I'see eyhe. ²⁵ Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yizda Xərna, mana vuşune?

²⁶ I'see alidghiniy qele:

– İn gineyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor.

Manke I'see giney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dicesqa Yahudaysqa qele. ²⁷ Yahudee gineyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

– Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

²⁸ I'see man nya'asiy uvhuva sufranılne şavulqacad hiyxhar deş. ²⁹ Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüdü qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışseva» eyhe ixhes. Sayib manbışıqa inəxübna fikir vuxha: Mang'vee «Kar deşinbış pıl bit'al he'eva» eyhe. ³⁰ Gineyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığeç'e. Manke xəmnıy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

³¹ Mana qığeç'ıyle qiyğa, I'see eyhen:

– Həşde İnsanna Dix[†] axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha.

³² Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'ı axtı qa'as. ³³ Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırıra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışık'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vəəxəs deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

³⁴ Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. ³⁵ Şu sana-sang'us vukkiyknee, girgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axhxhesin.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

³⁶ Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

– Xərna, nyaqane ı'qqə?

I'see alidghiniy qele:

– Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiygame ğu maqa qales.

³⁷ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zı yizde canile ilyheç'e.

³⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yizdemee, ğu canile ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

[†] **13:31** 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah girgıne milletbışda xərna ixhes.

14

I'sa Dekkisqa vukkekkanə yəq vob

¹ – Hasre vuşun yik'ıbı g'ı'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. ² Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesinni, Zı vuşdemee ciga qaa'as ı'qqə. ³ Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. ⁴ Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana.

⁵ Tomasee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, nəncə maqana yəq vaats'a vooxheyiy?

⁶ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hək'ena yəq, ı'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkisqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. ⁷ Şok'le Zı ats'ava, Dekkir ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna.

⁸ Filippəe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.

⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

– Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkir g'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? ¹⁰ Zı Dekkine ar, Dekkir Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'ece. ¹¹ Zı Dekkine, Dekkir Yizde arva eyhençilqa şu inyam he'e. Yizde işbışil-allaxheeyid inyam he'e. ¹² Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançil-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs. ¹³ Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın. ¹⁴ Şu Yizde doyuile Zake hucomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Rı'h g'axilesva eyhe

¹⁵ – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmırbı he'e. ¹⁶ Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axilece. Mana gırgıne gahbışil şoka ixhes. ¹⁷ Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançil-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. ¹⁸ Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. ¹⁹ Sa sık'ınne gahıle dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. ²⁰ Mane yiğil şok'le ats'axxhesın Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. ²¹ Şavaayiy Yızın əmırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkisır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

²² Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyş deş, şak'lecar hagvas ikkan?

²³ I'see mang'us alidghuniy qele:

– Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkisır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. ²⁴ Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.

²⁵ Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. ²⁶ Dekkee Yizde doyuile g'axilesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos

gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. ²⁷ Zı vuşde yik'bişeençe şu abğançe opxhanan fıkrı bı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpqr'i'niy deşin fıkrı bı hele, dyunyeyn helenı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik' bı g'i'madak'vacen. Qı'məəq'ən! ²⁸ Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesınbıniy, Dek Zaler xərnava. ²⁹ Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva. ³⁰ Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. ³¹ Dyunyeyk'le in ats'axxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

¹ – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkır bağban. ² Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. ³ Zı uvhuynə cuvabıncab şu məttav'uyınbı. ⁴ Yızde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitag tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yızde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yızde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuşud ha'as əxəs deş. ⁶ Vuşuyiy Yızde ar idyaxu, qotxu dağəççuyın bitağ xhinne qeqqvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa siyk'al. ⁷ Şu Yızde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesın. ⁸ Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yızda Dekkır axtı qa'as.

⁹ Dekkıs Zı nəxüriy ikkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yızde mühübee aaxve. ¹⁰ Nəxüdiy Zı Dekkın əmırbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmırbı he'eene, Yızde mühübee aaxvas. ¹¹ Yızda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalin gyavts'ecen. ¹² Yızda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne. ¹³ Cuna ı'mı'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb, şavussecab vukkiykanas vəəxəs deş. ¹⁴ Şu Yızın əmırbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. ¹⁵ Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalık'le cune iyesee hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkake g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. ¹⁶ Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yızde doyuile Dekkake hucoo heqqe, Mang'vee şos helesın. ¹⁷ Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeys şu g'imeebace qeepxhes»

¹⁸ – Dyunyeys şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. ¹⁹ Şu ine dyunyeynı vuxhaynbıxhiy, dyunyeys şu çınbıva vukkiykanasınbıniy. Şume ine dyunyeynı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeys şu g'imeebace qeepxha. ²⁰ Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yığbı allı'ixhee,

şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'iyxhiy, şu uvhuynıd ha'asınnıy. 21 Manbışik'le Zı G'axuvna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. 22 Zı arı manbışik'le ittevhuyxhiy, manbışıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqə bınahbışıke heepxasın ghal deşin. 23 Şavuk'leyiy Zı g'imece, mang'uk'le Yızda Dekkır g'imece vor. 24 Zı, mankilqamee manbışıde yı'q'nee hı'iy n əlaamatbı hıd'i'iyxhiy, manbışıqə bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'iy n g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha. 25 Məxüdü cone Q'aanune otk'un: «*Manbışis Zı nişilycar-alla g'imece qıxha*»*. Məxüdüdü ıxhayn. 26 Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axıles. Man Dekkıke qöön, hək'en xə qə'an Rı'h vod. Mançin Yızde hək'ee şahaadat haa'as. 27 Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

1 - Yəqqı'le qıgmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. 2 Şu sina-gogbişeençə* g'eeşşesınbı. Man k'ıldan xhinnee, məxbına gah qöo, şu gyapt'ıynbışışıqə məxüdü qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. 3 Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. 4 Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıxhaynçıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

5 - Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. 6 Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. 7 Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xə qə'an Rı'h, Zı şosqa g'axılesın. 8 Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. 9 Manbışda bınah Zalqa inyam hıd'i'y vob. 10 Mançin Yızda qopkuvalla haagvas - Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş. 11 Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as - in dyunye vuk'lek ıkkekkane iblisın məhkama ıxhay.

12 Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. 13 Hək'en xə qə'an Rı'h qadımee, Mançis şos bıkırna hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. 14 Mançin Zı axtı qə'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. 15 Dekkıqə vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebabışın aq'vabı qı'iy şadvalıqə sak'alas

16 - Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda.

17 Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen:
- «Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkıne k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan?

18 Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

* 15:25 15:25 İnexüdü Zaburee otk'un (34:19). * 16:2 16:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

- Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhardeş.

¹⁹ I'sayk'le manbışe qiyghanas ıkkanan ats'axhxha, manbışik'le eyhen:

- «Sık'ınne gahıle Zı g'acesdeş, sık'ınne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalılqa sak'alas. ²¹ Zəiyfee uşax ixhesda gah qabımee, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'itsı'ıyn ık'ar məng'isse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. ²² Həməxüdid şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesınbı. Şavaacabıv vuşda şadvalla g'avşesdeş. ²³ Mane yiğıl şu Zake vuççud qiyghanasdeş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuile şu Dekkıke hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. ²⁴ Həşdilqamee şu Yizde doyuile vuççud heqqıdeş. Şu heqqee, Dekkee helesın, vuşun yik'bıd şadvalın gyats'esınbı.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

²⁵ - Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'asdeş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. ²⁶ Mane gahıl şu Yizde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkıke vuşdemee hucoomecad heqqasvadeş eyhe. ²⁷ Dekkıs Cus şu vukkan, şos Zı ıkkıykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. ²⁸ Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs.

²⁹ Telebabışe eyhen:

- Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ıdeş. ³⁰ Həşde şalqa hitxhur, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesın alidghıniy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva.

³¹ I'see manbışike qiyghanan:

- Həşde inyam ha'anne? ³² Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehvkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcardeş vor, Yızda Dekır Zaka vor. ³³ İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

- Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı qe'ecen. ² Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışis gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevlecenva. ³ Gırgıne gahbışisda ı'mı'r mana vob: hasre ats'axxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır

Ğu g'axuvuna I'sa Masixh* qıvaats'ecen. ⁴ Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. ⁵ Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ixhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbışed Ğu eyhenbı hı'ı. ⁷ Manbışik'le həşde ats'an, Zas huvuyın gırgın kar Vaken vodun. ⁸ Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbışisıd xət qı'ı, manbışed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ixhay, manbışik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbışe inyam ha'an. ⁹ Zı dyunyeyneme deş, manbışil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. ¹⁰ Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınıd Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. ¹¹ Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbıb, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. ¹² Zı manbışikanang'a, Zas huvuyınbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbışda nenacar agval hı'ı deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbışika vuxhecenva. ¹⁴ Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbışis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha. ¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a. ¹⁶ Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı. ¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. ¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyın xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. ¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqə qele.

²⁰ Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeeıy düə haa'a. ²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. ²² Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. ²³ Zı manbışde ar, Ğunar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

²⁴ Dek, Zas ikkanan, Zas huvuyınbı Zınane cigee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. ²⁵ Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ixhay ats'axhxhayın. ²⁶ Ğu vuşu ixhay Zı manbışik'le haguyn, meedıd hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykınıy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

* **17:3** 17:3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxıdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineıy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybişik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

18

I'sa aqqaqqa

¹ I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e. ² I'sa humva eyhesse telebabışika maqa arayle ixha. I'sa mering'une xıyaqa qelesde Yahudayk'led mançil-alla man ciga ats'anniy. ³ Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe* g'axuvuyn g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xile bazırbı, ts'abı, silahbı eyxhe. ⁴ I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığeç'u, manbışike qiyghan:

- Vuşune t'abala'a?

⁵ Mang'us alidghıniy qele:

- Nazaretğançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı vorna.

Mana mering'une xıyaqa qelena Yahudar manbışika ixha. ⁶ I'see manbışik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızıbaççe.†

⁷ I'see meed manbışike qiyghanan:

- Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

- Nazaretğançena I'sa.

⁸ I'see alidghıniy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

⁹ I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş».

¹⁰ Şimon-Pyoturuqa g'ilınc ixha. Man qığayşu xønne kaahinne nukarile k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'adaççen. Mane nukarın do Malx ixha. ¹¹ Manke I'see Pyoturık'le eyhen:

- G'ilınc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola ulymoğane?

¹² Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. ¹³ Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekka. Hannan Kayafayna abattey ixha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. ¹⁴ «Milletneme sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

¹⁵ Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. ¹⁶ Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ixha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ilezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. ¹⁷ Akkee ilezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

- Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

* **18:3** 18:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. † **18:6** 18:6 I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alyaat'u. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambaris g'ytotxhane ğı'ç'iynə k'ane ağmış hı'ı.

Pyoturee «De'eşva» eyhe. ¹⁸ Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghınbı ha'a

¹⁹ Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. ²⁰ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeeyiy‡ Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. ²¹ Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

²² I'sa cuvab uvhu ç'əvnxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

– Xərne kaahinis məxüdne cuvab qelen?

²³ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı qorkura yušan hidi'ıxhee, eyhe, neni qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə?

²⁴ Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ıxele.

Pyoturee q'od'esiy xhebid'es I'sa dyats'ava eyhe

²⁵ Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghıniy qele.

²⁶ Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee ı'xı' k'ırı g'aaççuyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

– Mang'uka sacıgee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu?

²⁷ Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatsne

²⁸ Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe PilatneŞ sarayeeqa qıkkəkka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxine otXHuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. ²⁹ Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen:

– Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe?

³⁰ Manbışe Pilatıs alidghıniy qele:

– Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

³¹ Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışıs sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatik'le eyhen:

– Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda.

‡ **18:20** 18:20 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga. **§ 18:28** 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u.

³² Məxüdü I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe*.

³³ Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

– Yahudeesina Paççah Ğüne?

³⁴ I'see alidghuniy qele:

– Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebinbişene vak'le Yizde hək'ee uvhu?

³⁵ Pilatee eyhen:

– Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xıyaqa yiğne milletniy kaahinaaşine ç'ak'ınbişe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?

³⁶ I'see mang'us alidghuniy qele:

– Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeesine ç'ak'ınbişde xıyaqa qımelecenva saç'ivkasınbiniy. Yizda Paççahiyvallame inçena deş vob.

³⁷ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu manke Paççahne?

I'see alidghuniy qele:

– Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbişda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixhxhesin.

³⁸ Pilatee Mang'uke qiyghan:

– Hək'en sura vodunne?

Man qiyghuniyle qiyğa, mana meer Yahudeesısqa qığeç'u, man-bışik'le eyhen:

– Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. ³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkaxhee, vuşdemee «Yahudeesına Paççah» g'aykkas?

⁴⁰ Manbişe alidghuniy qeleng'a, ts'irbı hı'ı eyhen:

– Mana deş, Barabba g'aykke!

Barabbamee g'uldur ıxha.

19

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹ Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. ² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı alya'a. ³ Manbı I'saysqana qabı «Yahudeesına Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays i'xiyxə ıxha.

⁴ Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeesik'le eyhen:

– Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykıva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe.

⁵ Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanal-inçika g'aqa qığeç'e. Pilatee manbişik'le eyhen:

– Mana İnsan haane!

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişik'le, g'aravulyçeesik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbı ha'a.

Pilatee manbişik'le eyhen:

– Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.

* **18:32** 18:32 I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qik'asva eyhe (ilyaake 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvapxınıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yı'q'na cazaa vuxha. Məxüdü g'elil qeepxhayne, cuvabıl k'ırı ilydiyxhene nukaraaşık ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeese I'sa g'ayeçqa huvuniy gik'as.

7 Yahudeeşine ç'ak'ınbişe mang'us alidghiniy qele:

– Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'i Mana qik'as ikkan, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.

8 Pilatik'le man g'ayxhıme, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal. 9 Meer mana cune sarayeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan:

– Ğu nençene vor?

I'see mançis alidghiniy qele deş. 10 Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Zasnə alidghiniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə?

11 I'see mang'us alidghiniy qele:

– Vas xəənçə huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zı yiğne xıyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxha.

12 Mançile qiyğar Pilatis Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irıka eyhen:

– Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe.

13 Pilatik'le manva g'ayxhıme, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) 14 Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'i'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. 15 Manbişe ts'irbı ha'a, eyhen:

– De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e!

Pilatee manbişike qiyghanan:

– Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe alidghiniy qele:

– İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda!

16 Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'e'eva manbişisqa qele.

Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana. 17 I'see çarmıx Vuceedad alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cigeeqa ılqeç'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

I'sa çarmıxılqa ts'its'a'a

18 Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. 19 Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa givaxana'a. 20 I'sa çarmıxılqa ts'its'iiyn ciga şaharis k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbişe man otk'uniynbı qətq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha. 21 Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbişe Pilatik'le eyhen:

– «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne.

22 Pilatee alidghiniy qele:

– Zı ok'anasın otk'uniyn.

23 I'sa çarmıxılqa ts'its'ıyne gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hı'iyn gurt ıxha. 24 Manbişe şana-sang'uk'le eyhen:

– İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«*Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as,*

yizde tanalinçinemee çöp k'eççes».*

²⁵ I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedına yıçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. ²⁶ I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ıkkanna teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

- Yed, ina yığna dix vor!

²⁷ Qiyğa telebayk'led eyhen:

- İna yığna yed vor!

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

I'sayn qik'uy

²⁸ Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkırxha g'acu, eyhen:

- Xhyan ıkkann!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

²⁹ Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooc'qa. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'şılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a. ³⁰ I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ıkkəkkann. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qığeç'en.

³¹ Ülcümən yığ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatike «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbışın g'elin barkv'bı haq'var hı'ı†, qüvxüynbı çarmıxile gyaaqçeva» eyhe. Manbışis qüvxüynbı Şabbatne yığıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yığıl xədin bayram ıxha. ³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. ³³ I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. ³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. ³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «*Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş*»‡. ³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «*Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas*»Ş.

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatusqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəyq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn

* **19:24** 19:24 İnəxüd Zaburee otk'un (21:19). † **19:31** 19:31 G'elin barkv'bı haq'var hı'ı: Misayne Q'aanune gıvaxın gyapt'ıynbı verığ ky'ooçesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbımee mankecab habat'a vuxha deş. Manbışde sabaranbışın hapt'iy xilece yığbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıxıl xileppışike gıvaxın vuxhayke, manbışisse avts'esinmeen nafas alışşes əxə ıxha deş. Mançıl-allab manbı sık'ılbaxhəeyib g'elılqa suğootsasniy vukkan. Gıvaxınne cigəe g'elybı haq'var hı'ıynbımee, g'elybışe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxi' zaraba habat'a vuxha. ‡ **19:36** 19:36 İnəxüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (Qığeepç'iy 12:46). Maad Peesaxne bayramis gyuvk'iyne urge hək'ee otk'un. Ş **19:37** 19:37 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee (12:10).

mayıt arı, alyaat'an. ³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arınanıy. Nikodimee xhebts'al (30) kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. ⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxile gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışikə katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. ⁴¹ I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxhuna sa mağara vuxha. ⁴² Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20

I'sa üç'ür qexhe

¹ Ülycümne ts'ettiyne yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. ² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

– Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qıgeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. ⁴ Mana q'öyürsana sacigee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırza zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. ⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. ⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy ⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. ⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. ⁹ Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. ¹⁰ Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviyyk'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqı arayle

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. ¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaike g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gıxhxhiyne cigayne vuk'ulynane cigee, manasar g'elybınane cigee gyu'ur ıxha.

¹³ Manbışe qiyghan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbışik'le eyhen:

– Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gıxhxhiyid ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen:

– Xərna, şu Mana qıkkıxheene, nyaqayiy gıxhxhı zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as.

¹⁶ I'see məng'ık'le eyhen:

– Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

– Ravvuni!

(Mə'əllimva eyhen vodun.)

17 I'see mənq'ik'le eyhen:

- Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ılqəç'es ıkkən. Yizde çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yizde Dekkine - vuşde Dekkine, Yizde Allahne - vuşde Allahne k'anyaqa ılqəə».

18 Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

- Zak'le yişda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

19 Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

20 Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xıleppıyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. 21 I'see manbışik'le meed eyhen:

- Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyın xhinne, Zınab şu g'uxoole.

22 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen:

- Muq'addasın Rı'h aleet'e! 23 Şavneyiy şu bınahile ılğeepç'ı, manbışda bınah havaakalasda, şavneyiy bınahile şu ilyhudeepç'ı, manbışda bınah havaakalasdeş.

I'sa Tomasısqa arayle

24 Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ıxhadeş. 25 Manesa telebabışe Tomasık'le «Yişda Xərna g'acuva» uvhume, mang'vee eyhen:

- G'adaxbışe Mang'une xılepbışik hı'iyn cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykıl xıl qidet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhedeş.

26 Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışıka eyxhe. Akkabı qı'ı ıxheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

27 Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

- T'ub inyaqa hopke, Yizde xıleppışıqa ilekke. Xılid hotku, Yizde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyamdeşda mexhe, inyamnana ixhe!

28 Tomasee Mang'us alidghınıy qele:

- Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor!

29 I'see mang'uk'le eyhen:

- Vak'le Zı g'acuynçıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nımee baxtıvarariy!

30 I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'undeş. 31 İnyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa

Masixh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyuqla inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısda ı'mı'r vuxhes.

21

I'sa telebabışısqa golyune k'aneqa arayle

¹ Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışısqa arayle. Man inəxüd ıxha: ² Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveeçena Natanael, Zavdayn dixbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. ³ Şimon-Pyoturee manbışik'le eyhen:

- Zı baluğ aqqas ı'qqə.

Mansanbışed mang'uk'le eyhen:

- Şınab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıvıy'ar. Mane xəmde manbışısse vuççud aqqas əxə deş.

⁴ Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş.

⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?

Mang'us alidghıniy qele:

- De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

- Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbışısse yı'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva. ⁷ Manke I'says geer ıkkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

- İna yişda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyn tanalinbı culqa alitk'ır, xhıneeqa ayhe.

⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eecab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xilekkumnacab xhıneeqa ikkeepç'ı vuxha. ⁹ Manbı lotk'eençe qıgeepç'ımee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gıxhxıyn baluğiy çine k'anedın gıney g'eece. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Həşde şu aqqıyne baluğaaşike qale.

¹¹ Şimon-Pyotur lotk'eeqa ılqəç'u, vəşşe xhots'ale xhebillə (153) xəđın baluğnan tor ts'its'ı'ı, golyune mıgleqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. ¹² I'see manbışik'le eyhen:

- Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ıxhay ats'anniy. ¹³ I'sa k'anyaqa qarı, manbışıs gıneyiy baluğ hele. ¹⁴ I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebır'es telebabışısqa arayle.

I'sayna Pyoturukana gaf

* **20:31** 20:31 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

15 Miç'eediynə otxhuniyle qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ikkanançile, geerne ikkan?

Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Ho'o, yizda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykniy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

- Hark'in, Yızın urgbı uxhiyxhne.

16 Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

- Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykniy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

- Yizde vəq'əbışda hee'e.

17 Xhebıd'es Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebıd'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghuniys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

- Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykniyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

- Hark'in, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. ¹⁸ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'i, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xileppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees.

19 Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

20 Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alırxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xılyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha. ²¹ Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

- Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

22 I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

23 Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

24 Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

25 I'see hı'ıyn geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hı'ıynmeen gırgın karbı sassadna otk'uniynxhiy, otk'uniynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaası̄s otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxhı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa l'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qığəç'e. ⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeaab manar, dix l'saq'ır, neva Yaaq'ubur menne cigayn insanar xhinne çadırbişee aaxva vuxha. l'saq'ısıd Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha. ¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimin senbı lğeeç'u ıxheeyid, Sarrysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla. ¹² İnəxüd İbrahimıke, tan q'əs qıxhayne sa insanıke xəədın xənebımeen, deryahne mıglekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırgın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'ıdecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənançecad g'acu şadəbaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheynniy şı menne cigeençe qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val. ¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. ¹⁵ Manbışde fikree saccu co qığəepç'ına ölka vuxhaynxhiy, manbışisse maqa savaak'alas vəxəsınbıniy. ¹⁶ Manbışis yugna xəybışeeəna vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşil-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimıs cuvabniy huvu: «l'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys l'xı'yne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdıykkın cuqa vornacar sa dix l'saq' q'urbanna allya'as ıkkekka. ¹⁹ Mang'une fıkıree ts'ettıykecad Allahısse hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışısse xhinne, mang'vee l'saq' yı'q'əlqa alyarat'a.

²⁰ l'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa qalesde yığbışis inyamıka xayır-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesa duxays inyamıka xayır-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerusalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışisva otk'un. Mançil-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt'yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeençen misaalabı qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'ı nəxübiy i'mı'r haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışdeyiy kar deşinbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiyne fikırbışda sa – iman çis sik'ıyn işbı dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnaiy yışda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. ³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xə t qexhe. ⁴ Sabır vuşde ad manimee xə t qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. ⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. ⁶ Şavaayiy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheye-dyoxheyeva eyhenar, mıtın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar. ⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylece, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınnıyxhanva. ⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayiy kar deşda

⁹ İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına cıga vaats'a vuxhes vukkan. ¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana cıga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'ı'ğənasda. ¹¹ Verğ qığevç'umee, mançine yıssyaxaalın ok' qooqqa'a, ok'alın t'et' k'yatk'inmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqçamee öörxi'ıng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışisda i'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. ¹³ Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pıse karbışika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pıse karaka siliys i'xı'yxənə deş. ¹⁴ Gırgın insanar cos ikkanne karbışincab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. ¹⁵ Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'ınxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çöcar, horan humoot'alcen! ¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun girgın karbı xəəñçenbı vodunbı. Man girgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. ¹⁸ Mang'vee şı qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, şı g'əvxü, Vuçe itxhunne karbışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxhı, man h'i'y

¹⁹ Zas vukkanan yızın çöcar, hasre girgıne insanaaşe k'ırı alixheshnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılđa eeqecen, qələsın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. ²⁰ İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahus ıkkanan qotkun karbı ha'a deş. ²¹ Mañçil-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mañçisse şü g'attivxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ıkkın, mañçin eyhenıd ha'as ıkkın. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. ²³ Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: ²⁴ Mana cuqacar ilyakki, şaqana ark'inmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. ²⁵ Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vuçee Allahna yəq' avquva qööxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. ²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışis, adamer dena avxuynbışis dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2

Gırgınbı akaraba avçe

¹ Yızın çöcar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şü iman ha'axhee, şü, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ıkkın deş.

² Şü sabıyne cigeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul giranın tanalinbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalinçee ixheene. ³ Şü giranın tanalinbı ali'ıyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışeeqar gyu'reva» uvheene, ⁴ şü məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, kara'dəən fıkrınan haakimar xhinne qeebaxhe.

⁵ Zas vukkanan çöcar, həşde şü zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşınbı g'əvxü, manbışis geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paçcahiyvalla Vuc ıkkanne girgıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşınbışis ha'as. ⁶ Şumee kar deşda uleke alışşu. Nya'a, şü karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? ⁷ Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele?

⁸ Allahne Paççahivaline Q'aanunee otk'un vod: «*Vas k'anena, vas ğu naxüriy ikkan hēməxür ikkiykne*». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. ⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. ¹⁰ Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, ğırgına mansançına bınah mang'us vob. ¹¹ «*Zina hıma'ava*» Uvhuyng'ee «*Gimek'avad*» uvhuynniy. Ğu zina hidy'ı, insan ğik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnekar eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu mähkameeqa ts'its'a'as. Mançil-allad ğhalençe qı'ğəənçilqab, şu ha'ançilqab yugba fıkır hevle. ¹³ Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıxaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan mähkama alğahas.

İmaniy işbı

¹⁴ Yızın çocar, şavaameecad «Zaqa iman vodva» eyheme, çis sik'inid işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdine imanisse mana g'attixhan ha'as əxəyee? ¹⁵ İlyaaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, ¹⁶ şunad manbışis ikkanne karbışın nencad hidevu, manbışik'le «Nişinacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar? ¹⁷ İmanid hēməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'uyın xhinne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yiğın iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsinnə? Yızın imanid yizde işbıdcad hagvas. ¹⁹ Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manid yugda vod. Vak'le ats'an, mançilqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançisıb zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karai'dəəva ats'anne? ²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cıgalqa ğıxhxımee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? ²² Vak'le ğ'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançike cureedaxxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. ²³ Məxüdü Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «*İbrıhımee Allahee uvhuynçilqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a*». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe. ²⁴ Şok'leccad ğ'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'iyne işbışıkār çıkana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee izrailıybışe g'axuvuynbışis aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yice hav'uyne işil-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'ı?

²⁶ Nəxdıy can nafas dena qek'a, hēməxüdüd iman çis sik'ıyn işbı dena qek'a.

* **2:25** 2:25 Allahee cos helesva uvhuyn cigabı İzrailıybışe aqqımee, manbı qabı hıviyxharanbı İyerixon eyhene şaharısqa. Manbışe şahareeqa q'öyre causus ğ'ixele. Raxav eyhene zəiyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışile dyugul haa'a. Mana şahar İzrailıybışe avqımee, mane zəiyfaykıy məng'ı'ne k'anenbışik soot'a deş. Manbı qiyğa İzrailıyne milletul ulyookka.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şi, mə'əllimaşe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. ² Yişde gırgıng'vee gellesde işbişee bınah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xıle aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaşe şi eyhen he'ecenva, şi mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şi mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a.

⁴ İlyaake, nimee xədnın gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mıtsbı e'eeyid, man ar ulyorzulyung'vee k'inne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka.

⁵ Mizend həməxüd ha'a, tanan sa k'inin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne Haagva. İlyaakende, sa k'inne ts'ünqün bıkırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. ⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa vod. Mançin insan bıkırna əqə'əna. Mana cehinnyamıke g'ooxha, qiyğab mançin i'mı'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaşisse saq'vana'as əxənbı. ⁸ Miz saq'vana'asmee insanaşine neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaşisib bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın?

¹⁰ Sa ghalençecab şukurub, bed-düəeyib qığəəna. Yızın çocarı, məxüd ixhes ikkan deş. ¹¹ Sa xhyan i'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ıdçeç'ennexhe? ¹² Yızın çocarı, inciliyne yivesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdıd, sa xhyan i'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan i'lqəən deşxhe.

Xəənçəna k'orana ək'el

¹³ Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alynana vor-nane? Vuceecar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne i'mreeka, vucee hı'ıyn yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen. ¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. ¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkəna vob. ¹⁶ Nyaabiy insanaşe conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalybı eyxhe.

¹⁷ Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttna, sıç'dekvana, g'üvənanə, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. ¹⁸ İnsanaşın uğoodıybıyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

4

Dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vob

¹ Nənçəne şos cuvabılqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıybi eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? ² Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke

hideqqava, şoqa man kar deş. ³ Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefike, pisde işbişis heqqava hidele.

⁴ Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyun-yeykana hambaziyvalla, Allahıkana duşmaniyvalla vobna? İne dyun-yeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. ⁵ Sayid şosqa həməxüdməde qöo, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadmə otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şi Cule ğayrı mering'us i'bədat ha'amee». ⁶ Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd eyhe:

*«Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekanbışismee
Cuna yugvalla haagva».*

⁷ Mançil-allab Allahee eyhençiqa gyuv'ur-ozə qeepxhe, iblisıs ıkkanan hıma'a, manke iblisid şoke hixvasın. ⁸ Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes. Bınahnənbı, xıleppi hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'bı mətte'e. ⁹ Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaşə! Hasre vuşun əqəna gyaaşuyıqə, şadvallab derdilqa savk'lece. ¹⁰ Rəbbine ögil haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as.

¹¹ Çocar, sana-sang'une hək'ee pısın immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pısın eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pıs haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. ¹² Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

¹³ Həşde məxüd eyhenbişə k'ırı alixhxhecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee şi sa neneme şahareeqə hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». ¹⁴ Mançılqa axvee, şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda i'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. ¹⁵ Mançilesə şu eyhe: «Rəbbis ikkiykınee, hidyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». ¹⁶ Həşdemee şu, gırgın vuşde xıledın xhinne, gırgın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. ¹⁷ Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ıkkənva ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbışılqa hixhar he'e

¹ Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbışıl-alla hülöobəxə gyaaşə. ² Vuşun kar qı'çıyn, tanalqa alya'anbıd guvayn otXHun. ³ Vuşun k'ınəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqə ulozaras, mançin şu ts'ayin xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş. ⁴ Şu vuşun cigabı qiyşalanbışis hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqə ts'ir haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qiviyşalanbı

hülöübəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. ⁵ Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşə xhinne otxhuniy otxhun. ⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hıdı'iyncad kar gardanaqa gıxhxhı, mana gik'u.

Sabırka vuxhe

⁷ Yızın çocar, yışda Xudaavanda qalesmee sabırbı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee gıranın şagav aleylesmee nimee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyndı yuxhxhaniyndı gyoğiybı ixhesmee, sabırile g'e'exhxha deş. ⁸ Şunab sabırıka, yik'eka vuxhe, yışde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. ⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yışda Haakim qalesın yiğıd k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyuile yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpxü, sabır hı'iy xət qıxhe. ¹¹ Şi baxtivararva ööpxürıynbışik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırəne hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbəe nekke qiyğa mang'us xayir-düə hoolle. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gıotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'in g'imiyсар

¹² Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'in g'imiyсар. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpqe. ¹⁴ Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyuile düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. ¹⁵ İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbəe mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda. ¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'iyn bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. ¹⁷ İlyas peyğambarır şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebillə sennayiy yixhıble vazna gyoğiy eyxhe deş. ¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyoğiy gyoğ'a'a, ç'iyeyndı kar aleylya'a.

¹⁹ Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, ²⁰ manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'l, geedne bınahbışike havacı.

Zabur

Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Maq'amne xəring'us. Davudna Gittitne instrumentıkana mə'niy.

1-2 Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Yiğna xəbvalla xəybışileb axtıba vob.

3 Gyoqanar, uşaxır Yiğne xəbne guceke yuşana'a,

Dekkan hittayheng'veyiy duşmane nıq' aqqecenva*.

4 Yiğne xıleppışde işıqa: xəybışıqa,

Ğu gyuvxhuyme vuzaqa, Ğu gitk'inne xənebışıqa, ilyakkamee,

5 Zı eyhen: «İnsan vuşune vor, Ğu mana yik'el aqqı?

İnsanıke g'abiynbı hucoo eyxhen karne, Ğu manbışda haa'a?»

6 Ğu insan məxür irxhın

Mana saccu Vas sayq'van.

İnsan axtı qı'l, tac xhineyid şöhrat huvu,

7-9 İt'xhınne karalqa mana paççağ gıxhxhı.

İn gırgın: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,

Xəədn şit'yar, deryahbışeedın baluğar,

Deryahbışeedın gırgıncad,

Ğu mang'une g'elybışıqqa huvu.

10 Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Ğu zı mısacar g'alerçes deş

Davudna düə

¹ Allah, zı havace,

Zı dyugulexhen cıga Vasnee vod.

2 Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.

Vale ğayrı zaqa xoşbaxtiyvalla deşda».

3 Ç'iyene aq'valın Rəbbına yəq avquyn insanar nimeecab yugunbıyiy!

Saccu manbışe zı sad ha'a!

4 Menne allahaaşıqab qihna əlyhəənbişde

hasre vuk'lelqa geed yiğbı allecen.

Zı mane allahaaşinemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,

Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.

5 Rəbb, zas ıkkanna saccu Ğu vorna,

Yızda ı'mı'r nəxübiy ı'lğəə Vake vod.

6 İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,

Hək'əbab, zalqa gıpxhına pay uftanna vuxha!

7 Zas yəq Haagvana Rəbb zı axtı qa'as,

* **Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!:3** 8:3 Hittayheng'veyiy duşmane: Şene gahlı İzrailika muharıba vukknee milletbışıkee inyaa gaf əlyha.

- Xəmdəb zı fıkır ooxhan,
nəxübna Ğu eyhəxüb ı'mı'r haa'as.
8 Rəbb yizde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,
Zı mançıl-allar mısacar qaçaxaras deş.
- 9 Zı yik'eençe şadexhe vor,
Zı şadvalin xəybışeena xhinne ilexa vor,
Zasse qı'dərq'ı'n manzil haa'as vəəxə.
- 10 Ğu zı ahalee g'alerçes deş,
Ğu ıkkanna Ğu nyuq'vnee qı'çes hassaras deş.
- 11 Ğu zak'le ı'mı'r hoolena yəq haagu,
Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xılen hammaşe zas yugun hele.

Allahee havacena

Maskil*, Davudna mə'niy.

- 1 Şavunbıyiy bınahbı Rəbbe yik'elixanı'ı,
Şavunbıyiy qotkuda hidi'iyın harakatbı hakkal hı'ı, nimee baxti-
variy!
- 2 Cuna bınah dyugulydyaa'ana,
Rəbb bınahılee ilheç'una insan, nimee baxtivariy!
- 3-4 Gardanaqa alyat'asmee zı əvəray hav'u.
Yiğbına, xəmbına Yiğna yı'q'na xıl zal oğa vuxha.
Yızda guç g'apt'ına g'ı'liyne pırane yiğil qəhətxhayn çiy xhinne.
Ik'arang'an xhineyid yızın bark'vbıd rı'hı'le g'a'atk'u.
- 5 Manke zı bınah Yiğne ögiyl gardanaqa alyapt'ına,
Yızın qotkuda hidi'iy Vale dyugul hı'ı deş.
Qiyğa zı uvhuyn: «Zı bınahbı Rəbbine ögiyl gardanaqa alyat'anbı»,
Ğunar yizde bınahıle ilheç'una.
- 6 Mançıl-allab Yiğna yəq avquyng've,
Ğu iveekemee Valqa düə hee'ecen.
Məhring'uk xədıxhyanıbdı qadıyng'a set'as deş.
- 7 Zı dyugulexhen cıga Ğu vorna,
Ğu zı dağamiyvalike g'attixhan ha'as,
Ğamxhayn şadvalin mə'niybı, Ğu yizde hiqiy-alla alik'ara'a.
- 8-9 Ğu eyhen: «Balkaniy g'atir xhinne ək'el kamba mexhe,
Manbı salbaniy g'antarağa dena
Ğu eyhençılqa qalya'as əxə deş.
Zı vas ək'el hevles,
Ğu əlyhəəsda yəq haagvas.
Zı ğu hot'aldas,
Yızda ul val vobna».
- 10 Yəq avguynbışde vuk'lelqa xəttə divanıbı adaylenbı,

* **Allahee havacena:** 31:0 Maskil: İne cuvabın cühüt'yaaşine mizel in mə'nabıd hele eyxhe: «ats'al, mı'sləhət», «uftanba gıpk'ınna mə'niy».

Rəbbir cülqa umud ha'anbışıqa
Hammaşee yugra eyxhena.

¹¹ Qopkuyn insanar, vuşda şadvalla Rəbbil-alla vuxhecen.
Yik' mətınbı, şadvalina mə'niy Rəbbinimee qərpe.

89

¹ Allahne insanna Mısayna düə

² Nimee nasılbı badaledxheyid,
Xudaavanda, şi Valqa yı'q' qizzır.

³ Suvabıyiy ç'iyeyn aq'va, dyunye ixhanassecad Ğu Allah ıxha,
Gırgıne gahbışılır Allahcar ixhes.

⁴ Ğu insanar nyuq'nelqa savaak'al haa'a.

Ğu manbışik'le eyhen: «Adamın dixbı, nyuq'nelqa savk'le».

⁵ Yiğne ulesqa aazır sen, sa ılğeç'uyın yiğ xhinne,
Xəmdiyna sa-q'öble sə'ət xhinne qadayle.

⁶ Selin xhinne Ğu insanar vukkeka,
Manbı nyak' xhinne qabı avayk'an.

Manbı miç'eeb alyabıyne ok'uk akar:
miç'eeb k'atele qooxhe t'et'-t'ele g'ayhe,
xəmdeme hı'ç'ı'bği'n, qooqana.

⁷ Yiğne qəlan şi gyabat'anbı,
Vaqa qəlnang'a şi nyaqame vuxhesınbı aaxva.

⁸ Yişin taxsirbı Vak'le ats'a,
Yişde dyugulene bınahbışılqa Yiğne aq'vayn nur gexha.

⁹ Ğu qəllamışxeene yişda ı'mı'r cit'a qooxhe.
Yişin senbı ul gyapxı aaqasse ılğeeç'enbı.

¹⁰ Şi yights'al (70) sennana ı'mı'r haa'a,
Vuk'diyk'iree molyts'aleeqab (80) hiviyxharanbı.

Mane senbışin g'ellesınbıd dağamiyvallee, ı'k'aree ı'lğəə,
Yişda ı'mı'r zarabacab ç'əvooxhena, alivxu avayk'an.

¹¹ Şavuk'lene Yiğne qəlına guc vaats'a?
Vale nimeeyiy qəvəyq'ən,
Vaqa manimeenab qəl vob.

¹² ı'mı'r cit'aba vuxhay şas yik'el qale'e,
Şi ək'elika vuxhes.

¹³ Ya Rəbb, şasqa sak'le! Nimeene gahnane inəxüd ixhes?
Yiğne g'ulaaşis rəhı'm hee'e!

¹⁴ Şi gırgıne gahbışıl şadba vuxhecenva,
Miç'eeb şalqa Yiğna yugvalla gyooğee'e.

¹⁵ Şalqa ver ablyav'uyın yiğbımee,
Balyaa ablyav'uyın senbımee, şi şad hee'e.

¹⁶ Ğu hı'ıynbı Yiğne g'ulaaşik'le,
Yiğna xəbvallab cone uşaxaaşik'le g'avcecen.

¹⁷ Ay Xudaavanda yişda Allah, şaqa yugra ixhe,
Yişde xılen hı'ıynçis baraka hevle,
Hucoone ixhes, yişde xılen hı'ıynçis baraka hevle.

Allahee qopkuyne insanaaşis xayir-düə hoole

1 Rəbbilqa şukur hee'e!

Nimee baxtivariy Rəbbile qəyq'əнна,
Mang'un əmirbı yik'eençe ha'ana!

2 Qəyq'anang'un uşaxar ç'iyeyne aq'val gucuka vuxhes,
Qopkuyng'unbışde uşaxaaşeeb xayir-düə alyapt'as.

3 Qopkuynbı karnanbı, barakatnanbı vuxhes,
Manbışda qopkuvalla, mısacab aagvales deş.

4 Miç'axiyvaleeyid qopkuynbışdemee nur ixhes,
Manbı yugun, rəhi'mıkan, qopkuyın insanar vob.

5 Qidiykkın borcbı helenbışiqayiy horbı hidya'anbışıqa
yugna ı'mı'r vuxhes.

6 Məxbın insanar mısacab qaçaaxaras deş,
Qopkuyın insanar hammaşe yik'bışee aaxvas.

7 Manbı pıse xəbarıle qəvəəq'ənas deş,
Rəbbilqa qıbzırva manbışın yik'bı it'umda ixhes.

8 Manbışın yik'bı it'umda vod, manbı qəvəəq'ənas deş,
Manbışik'le con duşmanar avub aaxva g'avces.

9 Manbışe con var-devlet, kar deşinbışis qidiykkın bit'al hı'ı,
Manbışda qopkuvallab hammaşıys aaxvas,

Manbışde gucus geeb hı'rmat gyuvxhes.

10 Karaı'dəəne insanık'le man g'acu qəl vuxhes,
Manbışe mizyar ats'ak'vanas, əəq'əsinbı.

Manbışis ikkananbı ixhes deş.

Rəbbik Allahık akarna vornane?

1 Rəbbilqa şukur hee'e!

Rəbbin nukarar, şukur hee'e,
Rəbbine doyus şukur hee'e!

2 G'iyınyıke şaqa, gırgıne gahbışis
Rəbbin do axtı qe'e!

3 Şargıle garbılqamee
Rəbbine doyus şukur hee'e!

4 Rəbb gırgıne milletbışile axtıra vor,
Mang'una xəbvallab xəybışileb axtıba vob!

5 Axtıne xəybışeene taxtıł gyu'urne,
Yışde Rəbbik Allahık akarna vornane?

6 Xəəqə, ç'iyeyqa
K'yorzul ilyakkana Mana vor.

7 Mang'vee vuççud deşda, toozençe suğoots'a'a,
Goreençena fağırır axtı qa'a,

8 Manbı cone milletne ç'ak'ınbışıka,
Sacıgee gyuv'ar haa'asva.

9 Mang'vee uşax dexhene xhunaşşeyıs uşaxar hoole,

Məxür məng'i'ke baxtivarına yed hee'e.

Rəbbilqa şukur hee'e!